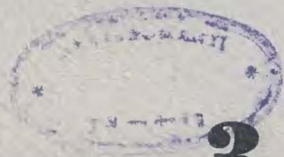


1692

ANYAGI ÉRTESÍTŐ



1949. JÚLIUS HÓ * ELSŐ ÉVFOLYAM **3** SZÁM

ANYAGI ÉRTESEÍTŐ KATONAI FOLYÓIRAT

1949

*

I. ÉVFOLYAM

*

3. SZÁM

Szerkesztő bizottság:

Elnök:

BELEZNAY ISTVÁN

vezérőrnagy

Elnökhelyettes:

SOMOGYI IMRE

hbs. vezérőrnagy

Tagok:

Dr. MERÉNYI GUSZTÁV o. vezérőrnagy

BOCSOR PÁL ezredes

BODROSSY ERIK hbs. ezredes

LIPTÁK BALÁZS mérn. ezredes

PINTÉR FERENC ezredes

F. SZABÓ ISTVÁN hbs. ezredes

KERÉNYI ERNŐ hbs. alezredes

ZAHUMENSZKY LAJOS alezredes

Felolvasó szerkesztő:

GÖRGÉNYI GYÖRGY

őrnagy

TARTALOM:

Gacsul János hadnagy
Sári András százados
Lengyel Béla hbs. őrnagy
Virágh Lajos főtörzsőrmester
Béry István őrnagy
Dóra László g. alhadnagy
Dr. Sükösd Mihály o. ezredes
Dr. Wollák András o. alezredes
Szilvay Géza mérn. őrnagy
Dr. Zobori Emil ő. alezredes

Anyagi gondok
Az anyaggazdálkodás és nyilvántartás hibáiról
Gazdasági hivatatok kapcsolata az OTI-val
Raktári elosztó
Legfontosabb táplálékunk
Konyhatisztaság
Egészségügyi megelőző szolgálat
Takarékosság az egészségügyi anyagszolgáltatásban
Bejuttatott tartalék
A túlvál utó bánásmód menetek alatt és beszállásoláskor

MEGJELENIK HAVONTA + 1949 JÚLIUS

5860

Kiadja: Á. H. M. Anyagi Főcsoportfőnökség Kiképzési Osztálya.
Felelős kiadó: Görgényi György őrnagy.
Budapest, Rákóczi-út 43.

1944 Budapesti Szikra Nyomda NV, V., Hőnvéd-ú. 10.
Felelős nyomdavezető: Radnóti Károly.

Anyagi gondok...

Eloolvastam Somogyi vezérőrnagy bajtárs „Honvéd“-ben megjelent cikkét és abban bizony sok megszívlelendő tanácsot találtam minden honvéd egyén számára, legyen az honvéd, vagy rendfokozattal bíró, beosztott vagy parancsnok.

Ezeket a tanácsokat oktatni is kellene és elsajátításukat kötelezővé kellene tenni. Egyébként is ezeket a dolgokat parancsnoknak, anyagkezelőnek, anyagi tisztnek tudnia is kell, mert tudásuk nélkül nem tudja helyét megállni és nem tudja kötelességét teljesíteni.

A honvédeskü tartalmazza: „A honvédség anyagát és minden népi vagyont megőrzőm és megőriztetem“. Tehát igen jelentős dolgot fogadunk meg, amit azonban igen sokszor elfelejtünk és nem lebeg szemünk előtt mindig, amikor pedig emlékezni kellene rá.

Mindannyian tudjuk, hogy honvédségünk anyaga nemzeti vagyonunk jelentős része, melyet dolgozó népünk verejtékes munkával teremt elő és ad a honvédség vezetőinek, a honvédség tagjainak kezébe. Szabályzataink szigorúan előírják, hogy ezzel az anyaggal takarékosan kell gazdálkodni s azt rendeltésszerűen kell felhasználni.

Sok azonban még a hiányosság, ami ezen cikkem megírására készített.

Ezek közül az egyik, a még mindig igen sok helyen előforduló felületes, hányag anyagkezelés.

Azon a címen, hogy most más a honvédség kiképzése, mint volt, azt gondolják, hogy könnyelműen lehet az anyagot elszámolni és ennek megfelelően, a gyakorlaton veszendőbe ment felszerelési cikkek felkutatását felületesebben folytatják.

Közben a kiképzésre hivatkoznak.

Az igaz, hogy az anyag nem lehet kerékkötője a kiképzés lendületének, de az a tény, hogy egy honvédegyén szuronyát vagy gyalogsági ásóját elhagyja, azt nem jelenti és így pa-

rancsnoka idejében nem intézkedhetik a keresésére, — majdnem kimeríti a „fegyvert elhány“ kitételt.

Harcban a harcos életével fizethet azért, mert nem neveltük rá a harci eszközeinek gondosabb megőrzésére.

A harcnak anyagi feltételei is vannak, nem lehet tehát az anyaggal való gazdálkodást lekicsinyelni, és nem lehet kisebb jelentőségűnek beállítani, mint volt a multban. Sőt! Minden tisztnek, minden honvédnek éreznie kell, hogy ezt az anyagot — legyen az fegyver, vagy ruházat — fokozottabban kell őriznie, mert az anyagi alapokat apáink, testvéreink, elvtársaink áldozatkész munkája, verejtékes erőfeszítése teremtette meg.

A másik dolog az, mit még mindig régi gondolkozású anyagkezelők gyakorolnak előszeretettel: a túlzásba vitt takarékoság. Tudniillik: Nem adják ki az illetékes ruhadarabokat, vagy felszerelési cikkeket, azon megokolással, hogy úgymint elveszti a honvéd az apróbb felszerelési tárgyakat, például: csajka-fedő, kulacs-pohár, rajsíp, stb. Pedig az igazi ok az, hogy lusta az anyagkezelő esetleg ellenőrizni többiben az anyag meglétét a beosztott legénységénél és lusta a legénységet ránevelni az anyagszeretetre, a fokozottabb megőrzésre.

Szerintem, amely cikkeket, — legyen az felszerelés, vagy ruházati cikk, — akár a legénység, akár a tisztikar részére vezetőségünk rendszeresítette, feltétlenül azért tette, mert vagy a katonai szolgálat ellátásához, vagy a külső katonai megjelenéshez szükségesnek tartja. Túlzott tehát az a takarékosági hóbort, amely megakadályozza, hogy a rendszeresített cikkek az azt megillető személy használatába kerüljenek, illetve a kiképzésnél azokat felhasználhassák.

Előfordult, hogy egy raktárban egy új football-labda várta, hogy használatba vegyék, a raktárkezelő azonban azt mondta, hogy ez nem adható ki, mert akkor a rugdosástól tönkremegy. Tudomásom szerint a footballt azért készítették és olyan játékszabálya is van, hogy rúgják. Tehát akkor van rendeltetészerűen felhasználva, ha rúgják. Egy másik raktárkezelő mániákusan gyűjtötte a karbantartó olajokat, zsírt, rongyot és kócot. Ha ki kellett adni, mintha a fogát húzták volna, de ha egy feljebbvalója ágyat vagy ágyneműt kért szabályellenesen, azt ellenvetés nélkül kiadta.

Ma már nem fordulhat elő olyan helyzet, — ami a régi reakciós tisztikar nagyrészt jellemezte —, hogy bár ő a maga részére nem kívánta a „kincstári“ ágyat, de a háztartási alkalmazottjának felvételeztetett egyet ágyneművel együtt és köteles-

ségévé tette a szolgálatvezetőnek, hogy lepedőcsere esetén okvetlen gondoskodjék a „cseléd“ lepedőjének cseréjéről is.

Demokratikus honvédségünk vezetői és szervezői úgy alapították meg, a tiszt és tiszthelyettes bajtársak ellátását, hogy senkinek nem lehet oka panaszra, — különösen a legutóbbi anyagi vonatkozású intézkedés, a fizetésrendezés után. Demokratikus tiszt és tiszthelyettes gondolkodásmódjával pedig nem tartom összeegyeztethetőnek azt, hogy az illetményein felül azzal, hogy honvédségi anyagot saját céljaira felhasznál, magának anyagi hasznot biztosítson. Mert az igaz, hogy egy lepedő, amit a parancsnok használ szabályellenesen a lakásán, még nem ingatja meg az anyagi alapokat, de eltekintve attól, hogy az tilos, hogyan tudja ellenőrizni alárendeltjeit, hogyan tud erélyesen fellépni azzal a raktárkezelővel szemben, aki hónapról-hónapra új ruhában jár, ha ő maga kezdi a szabálytalanságot.

Nem áthatja alá egy pk. és egy tiszt sem tekintélyét azzal, hogy magának szabályellenesen ruházati cikkeket követel, és amikor megkérdézik tőle, mikor kapott ruhát, kiderül, hogy még csak fél éve. Viszont a viselési időtartam 2 év.

Mikor volt egy tiszt és tiszthelyettes a multban a horthy-hadseregben úgy ellátva ruhával, mint a demokratikus honvédségünk tisztjei és tiszthelyettesei? Sohasem! Legyen tehát mindenki megelégedve azzal, amit kap és ne követelődzzék jogtalanul és nyomást gyakorolva az esetleg neki alárendelt anyagkezelőre. Mindenki legyen felelősségérzet és inkább támogassa az anyagkezelőt, ha az rászorult, nem pedig megfordítva.

Az az anyagi tiszt, az az anyagkezelő, aki nem jelenti a sok egyéb dolga miatt esetleg az anyagi ellátásban tájékozatlan parancsnokának a legújabb rendeleteket, hanem viszi hízelgés-képpen a nem illetményes ruhadarabokat, félrevezeti előljáróját, szolgalelkű és felelősségérzet-nélküli ember.

Mi anyagi tiszt — szerintem — nem azért vagyunk, hogy megalkudjunk és hozzájáruljunk ahhoz, hogy népünk vagyona, a honvédség felszerelése ne rendeltetésszerűen legyen felhasználva. Ne legyen népszerű egy anyagkezelő sem azok előtt, akik maguknak akarnak anyagi hasznot, hanem legyen mindenkor megbízójának, dolgozó népünknek hűséges sáfárja. Haragudjék minden olyan ember az anyagkezelőre, aki jogtalanul akarja felhasználni a közös vagyont a saját céljaira, — majd népünk felmenti és igazolja. De nem eshetünk a másik végletbe sem, hogy a kiképzéshez szükséges anyagot letagadjuk és a raktárban rejtégetjük csak azért, hogy szép új anyagokkal telt raktárral tudjunk feljebbvalóink előtt jó színben feltűnni.

Erre nemcsak nincsen szükség, hanem ez elítélendő és káros. Nem áll hivatása magaslatán az az anyagkezelő, az az anyagi tiszt, aki az anyaggal való takarékoságot a kiképzés rovására túlzásba viszi.

Mindent igényelni és biztosítani, ami a kiképzéshez szükséges! De mindent megtagadni, ami jogtalan követelés vagy kívánság s megakadályozni, hogy dolgozó népünk verejtékes munkájának gyümölcse szabad préda legyen! Nem azért vannak a rendeletek, és parancsok, hogy azokat lehetőleg kijátsszuk, hanem azért vagyunk mi anyagkezelők, hogy a rendeleteket betartsuk és azoknak érvényt szerezzünk.

Mindenki, aki anyagot kezel, érezze át azt, hogy dolgozó népünk elért eredményeinek megvédése nem utolsó sorban függ anyagi felkészültségünktől is. Minden észszerű megtakarítás egy lövedék vagy harci gép elkészítését segíti elő, amivel diadalmaskodni tudunk a profit-hajhászó imperialistákon s meg tudjuk védeni hazánkat, szabadságunkat, népünk függetlenségét és biztosítani tudjuk hazánk további szocialista fejlődését.

Nógrády altábornagy bajtárs azt mondta: Nincs különbség régi tiszt és új tiszt között. Ez igaz; de régi szellem és az új szellem között felmérhetően a különbség és ennek meg kell nyilvánulnia az anyagi gazdálkodás terén is. Minden bajtárs véesse jól emlékezetébe ezt a két mondatot:

„Anyagi tiszt mindent, minden módon biztosíts, ami jogos.“

„Bajtárs, semmit ne kérj, ami jogtalan.“

Gacsal János, hadnagy.

Az anyagnyilvántartás és gazdálkodás hibáiról

Minden, a Néphadsereg tulajdonát képező honvédségi anyagot, akár természetben került kiadásra, akár az alakulat szerezte be azokat (felsőbb engedély alapján), akár hitelkeret terhére történt is a beszerzés, úgy az anyagszámadótestnél, mint a gazdálkodási alegységénél nyilván kell tartani.

Az anyagszámadótest anyagát az anyagnemnek megfelelő „Anyagleltár”-ban, a gazdálkodási alegység készletét a nála levő „Elenyugtakönyv”-ben és az anyagszámadó által őrzött „Nyugtakönyv”-ben tartjuk nyilván.

A hitelkeretből beszerzett anyagokat külön előjegyzésben kell nyilvántartani.

Olyan anyag tehát egy alakulatnál sem lehet, amely valahol nyilvántartásban nem áll.

A fenti nyilvántartásokra a G.—54. Ut. 22. §. 1. és 2. pontja, illetve a 17. §. 4. és 5. pontja tartalmaz utasításokat.

Nemcsak az anyag kezelése, gondozása, megvizsgálása és ellenőrzése, hanem az anyagok nyilvántartása terén is igen gyakoriak a rendellenességek. A tapasztalat szerint ezek együttesen fordulnak elő, mert a pontatlan felületes anyagnyilvántartásnak rendszerint a rossz anyagkezelés és gondozás velejárója.

Ezek a rendellenességek mindig a szabályok bé nem tartásából adódnak. Erre mentéséget nem lehet elfogadni, akár a szabályzat nem ismerése, akár felületes, hanyag eljárás is idézi elő azokat. Egyik sem mentesít a felelősségrevonás, vagy a kártérítés alól s mindkettő bűn dolgozó népünkkel szemben.

Világítsuk ezt meg néhány megtörtént példával.

A példákat vegyük a honvédség legfontosabb anyagánál, a fegyverzetnél és a lőszernél.

A) Első példa.

Egy alosztály kihelyezésen van. A helységben egy ünnepély készül, melyre a rendezőség a honvédséget meghívja. A parancsnokság egy dísz-századdal kíván résztvenni az ünnepélyen. Az alakulat túlnyomórészt nehézfegyverekkel van ellátva, ezért kiegészítésül a H. M.-től puskát és géppisztolyokat igényel. — Az ünnepélyig már csak 6—8 nap van hátra, emiatt a pk. egy tisztjét elküldi a szükséges fegyverekért.

A kirendelt bajtárs a H. M. illetékes osztályán megjelenik, ahol az igénylést tőle írásban és iktatószámmal ellátva kéri. Ezt átadja. A kiutalást soronkívül megkapja, de csak az ünnepség idejére.

A szertárban azonban az anyag felvételezése alkalmával nehézségek adódtak, mert az anyag-felvételező közeg nem rendelkezett az előírt okmányokkal. Ennek megszerzése az anyag átvételénél és elszállításánál késést okozott.

A felvételezés végett kirendelt Bajtárs feladatát csak nagy fáradsággal oldhatta meg és így is csak éppen, hogy sikerült neki kellő időben biztosítani az igényelt anyagot.

Mi ennek az oka?

Nézzük tehát az ügyet anyagi szemmel, mindjárt kiütőköznek a sorozatos hibák.

1. Az alosztály pk-nak igényével először az anyagszámadótesthez kellett volna fordulnia, s ha az nem tudta volna kielégíteni, akkor a szükségletet az anyagszámadótestnek kellett volna igényelnie, mert anyagot, csak anyagszámadótest igényelhet. Ha valamely alakulat *utalt alakulat* (G.—54. Ut. 3. §. 3. p.) akkor igénylését az anyagszámadótesten, keresztül terjeszti fel. — Ebben az esetben a sürgősség és a távolság sem lehet akadály.

2. Ezt a hiányosságot pótolta az, hogy a H. M. illetékes osztálya a anyagkiutalásról az anyagszámadótestet értesítette, azonban a hiba az igénylő alakulat részéről fennáll. (G.—54. Ut. 14. §. 9. p.)

3. Az anyagot átadó anyagszertár helyesen járt el, amikor a kiutalt anyag kiadását a G.—54. Ut. 14. §. 3. p. és a G.—54. Ut. I. Függelék 5. §. 24. pont alapján — minden egyéb körülményre való tekintet nélkül — megtagadta, (éberség a szertár részéről) és csak az anyagszámadótestparancsnokság meghatalmazása alapján volt hajlandó azt a felvételező közegnek kiadni.

Szintén helyes volt a szertár részéről, hogy a G.—54. Ut. 14. §. alapján az anyag kiadásának megtörténtéről az anyagszámadótestet mindjárt értesítette is. Ez azonban az igénylő alosztály hibáját nem teszi meg nem történtté.

4. Hiba volt az alosztály pk. részéről, hogy fentieket az anyagszámadótestnek nem jelentette, az átvett anyagok leltári okmányait nem terjesztette fel s így azt az anyagszámadótest csak az előbbi 2. és 3. pontban leírtak szerint hozzá megküldött értesítések alapján — megkésve — kezelhette leltárilag és tarthatta nyilván a nyugta és ellennyugtakönyvekben. (G.—54. Ut. 14. §. 9. p.)

5. Hibázott az anyagot átvevő közeg is, hogy nem győződött meg a 4. pont alattiak végrehajtásáról és megelégedett azzal, hogy az anyagot az alosztálynál átadta. — Az anyagban esetleg beálló károk, vagy veszteségek esetén ő lett volna felelős és térítésköteles. — (G.—54. Ut. 7. §. 2. pontja.)

A hibák következményei:

a) Az anyagszámadótest az alosztály bevonulása előtti napokban szerkesztette anyagi helyzetjelentését, — melyben a felsorolt hibák folytán — az alosztály által felvételezett anyag még nem szerepelt. Amikor az anyagkiutalásról (az előbbi 2. és 3. pontban leírtak alapján) tudomást szerzett, a helyzetjelen-

tést újból szerkesztette és pótlólag terjesztette fel, kérve, hogy előbbi — helytelen — jelentését tekintsék tárgytalannak.

b) Az anyagszámadótest első jelentésének adatai a központi nyilvántartással nem egyeztek, s az anyagszámadótest második jelentése alapján kellett azokat helyesbíteni és újból átdolgozni.

c) Kivizsgálás és átváltások váltak szükségessé, mely több személynek felesleges munkát, idővesztést és a honvédségnek felesleges kiadást okozott.

Mindez miért? Mert az előírásokat nem tartották be.

Képzelnék el, ha ez az alosztály egy több alakulattól (tehát több anyagszámadótesttől) vezényeltékből álló alosztály, mint a második példa szerinti esetben, akik bevonulásukkor a fegyvereket magukkal viszik. Mennyi idő, munka és kár (esetleg kártérítési eljárás) származhatik akkor a szabályok be nem tartása miatt.

B) Második példa.

Egy több alakulattól vezényelt oktatókból és hallgatókból álló tanfolyam-alosztály éleslövészethez löszert igényel. — A kiutalás megtörténik, a löszert felvételezik, a lövészetet végrehajtják. — A tanfolyam végeztével az oktatók és hallgatók alakulataikhoz bevonulnak.

Mint ilyenkor szokás, a szolgálatvezetőt s néhány honvédet egy napra visszahagynak, hogy a körletet, berendezést, s az anyagot a laktanya pság-nak adják át.

Ez rendben meg is történik, hiány nincs, sőt kevés löszert és néhány láda löszert-hulladékkal még több anyag is került átadásra, melyet a jegyzőkönyvbe szintén felvesznek.

Ezek után a visszamaradt átadó részleg bevonul, a szolgálatvezető a jegyzőkönyvet parancsnokának átadja s ezen utolsó ténykedéssel a tanfolyam be van fejezve.

Mi kicsinyeskedő anyagi emberek azonban látjuk a hibákat, mert vannak.

Mik a hibák?

Az első példánál említett 1-5. pont alattiak erre az esetre is vonatkoznak.

Azonkívül:

a) A kiképzési löszert az anyagszámadótest az anyag-leltárban, a „Löszert elosztó”-ban és az alosztály a „Löszertnapló”-ban csak megkésve tarthatta nyilván. (G.—54. Ut. III. Függelék.)

b) Nem volt mindjárt, csak utólag ellenőrizhető, hogy a

lőszerhulladékot az előírt %-ban beszolgáltatta-e az alosztály. (G.—54. Ut. III. Függetlek.)

c) Ezt az anyagszámadótestet utólag megkésve, a központi szervek értesítése alapján pótolhatta csak, mert addig nem tudta a lőszer eredetét. (Központi kiutalásból származik-e vagy a vezényelt, hallgatók alakulatai adták-e át a tanfolyamnak.)

d) Miatt a lőszerhulladék egyideig nyilvántartatlanul kallódik.

e) Mindezekért ki a felelős? Ki nem tartotta be a szabályokat? A tanfolyam parancsnoka, mert mellőzte a G.—54. Ut. 7. §. 1. és 2. pontjában „Az egyes anyagok felett ideiglenesen rendelkezők”-re előírtakat.

Sorolhatnék még több megtörtént példát is fel, de tanul-ságkent e kettő is elég.

Ezekből is láthatjuk, hogy a hibák az utasítások mellőzé-séből származnak.

Azzal senki ne védekezzék, hogy a szabályokat nem ismeri, ez nem mentség, csak súlyosbító ok lehet a felelősség-re-vozásnál és kártérítésnél.

C) Gyakori rendellenességek.

Néhány gyakori rendellenességet azonban még szüksé-gesnek tartok felemlíteni.

1. Az anyagszámadótestek az anyag átvétele után nem küldik vissza az átadónak az átvételi okmányokat. — (G.—54. Ut. 14. §. 17. p.)

2. Az átvételi okmányokat az átvevő helyesbíti. (G.—54. Ut. 14. §. 17. p. és 22. §. 24. p.)

3. Sok a káreset is. Ezek leginkább olyan cikkek-nél fordulnak elő, amelyeket a polgári életben is használhatnak (fehér-nemű, lábbeli). A kár kivizsgálásánál az okokat ebből a szem-pontból is meg kell vizsgálni.

Ha a felsoroltak és hasonló jelenségek elszaporodnak, akkor anyaggazdálkodásunk — amely a Nép anyagából való gazdálkodás —, a Horthy-hadsereg könnyelmű, pazarló s elha-nyagolt „kinestári” anyaggazdálkodásának színvonalára süllyed. Ennek a szegényteljes állapotnak nem szabad megtörténnie, ezt most kezdetben meg kell akadályoznunk, erre minden megen-gedett eszközt fel kell használnunk.

Anyagi vonalon legyünk kicsinyesek, a legapróbb részle-tekig mindent pontosan hajtsunk végre, követeljük meg s ha kell a mulasztást példásan toroljuk meg. Elnéző, „Jó embert” játszó közegek nem valók az anyagi szolgálat ellátására *sem*.

Elsősorban a végrehajtó szolgálatban kell változásnak beállania. Az anyagi tisztí beosztások ne legyenek mások által irigyelt, kényelmes beosztások, mert a szabályzatokat ismerő — vagy gyakorlati tapasztalatlanságát és hiányos tudását a szabályzatok olvasásával pótló — nyitott szemmel járó, öntevékeny anyagi tiszt találhat magának elfoglaltságot.

Az ellenőrzésre és szemlékre hivatott parancsnokokat és közegeket ne tévessze meg a külső rend és csín. Ellenőrzéseknél a részletekig — leltár, nyugtakönyv, felszerelési jegyzék, anyagjavítások könyve, anyagfelhasználási napló és készletek ellenőrzése — le kell menni, mert a hibák ekkor ütnek ki. Ha valahol, úgy az anyagellenőrzéseknél nagy jelentősége van az aprómunkának.

D) Befejezésül.

Tudjuk, hogy a laktanyákban, vagy bármilyen tömeg elhelyezésben a belrend fokmérője, hogy milyen tiszta a WC.

Az anyagi szolgálat ellátásában is van ilyen fokmérő. Van három olyan cikk, amelyek közül egy valószínűleg nincs rendben. Ezek:

- a) A lőszer (és a lőszerhulladék),
- b) a gépjármű üzemanyag (a %-os kenőanyaggal) és
- c) a zsákkészlet.

Ha véletlenül ezek mindegyike rendben van és a készletek a nyilvántartással *pontosan* egyeznek is, akkor már feltételezhető, hogy az alakulatnál az anyaggazdálkodás rendben folyik.

Cikkem elolvasása után győződjenek meg a Bajtársak, igazam volt-e?

A túloldalon áttekintést adok az- anyagnyilvántartással kapcsolatos előjegyzésekről.

Budapest, 1949. évi július 15-én.

Sári András szds.

Áttekintés az anyagnyilvántartással kapcsolatos előjegyzésekről:

Folyószám	Előjegyzések megnevezése	Utasítás pontja	Ki vezeti	Megjegyzés
1	Anyagleltár	G.—54. Ut. 22. és 23. §	Anyagszámadó	15. (17) mell.
2	Nyugtakönyv (ellen-nyugtakönyv)	G.—54. Ut. 17. § 5. p.	Anyagszámadó	A G—54. Ut. 8. mell. A nyugtakönyv az anyagszámadónál, az ell. nyugtakönyv az agkezelőnél van
3	Felszerelési jegyzék	G.—54. Ut. 18. § 2. p.	Az anyaggazdálkodási alegység	G.—54. Ut. 9. mell.
4	Anyagjavítások könyve a háziműhely számára	G.—54. Ut. 15. § 2. p. és 8. § 1. D. p. e / alp.	A műhelyparancsnoki teendőket végző anyagkezelő	G.—54. Ut. 6. mell.
5	Anyagjavítások könyve az anyaggazdálkodási alegység számára	G.—54. Ut. 16. § 2. p.	Anyaggazdálkodási alegység	G.—54. Ut. 6/a. mell.
6	Raktárműveleti napló	G.—54. Ut. 15. § 13. p.	Az anyagkezelő	G.—54. Ut. 5. mell.
7	Anyagfelhasználási napló	G.—54. Ut. 24. §.	Műh.pk-i teendőket végző anyagkezelő	G.—54. Ut. 16. mell.
8	Munkanapló	G.—54. Ut. 16. § 3. p.	„	G.—55. Ut. 7. mell.
9	Nyilvántartás a hulladékanyagról	G.—54. Ut. 20. § 10. p.	Anyagszámadó	G.—54. Ut. 14. mell.
10	Nyilvántartás az anyagszámadókról és anyagkezelőkről	G.—54. Ut. 4. § 3. p. és 22. § 19. p.	„	
11	Nyilvántartás a felszámítási fedezetek vagy folyósított előlegekből beszerzett cikkekről.	G.—54. Ut. 25. § 3. p.	„	
12	Összesítés az elszigetelt tisztéknek kiadott anyagokról	G.—54. Ut. 17. § 8. p.	„	

Folyószám	Előjegyzések megnevezése	Utasítás pontja	Ki vezeti	Megjegyzés
13	Műhely és munkarend szerkesztése (Minden műhelyben kifüggesztendő)	G.—54. Ut. 8. § 1/D. p. a) alpont	Műhelyparancsnoki teendőket végző anyagkezelő	
14	Előjegyzés a hitelke-rethől beszerzett anyagokról	G—54. Ut 22. §. 2. p.	Az anyagszámadó	

A felsorolt előjegyzéseket általában minden anyagnemmel kapcsolatban vezetni kell. A G—54. Ut. egyes Függelékei az illető anyagnemre nézve ezek vezetését módosíthatják, vagy más előjegyzések és nyilván-tartások vezetését is előírhatják.

A fegyverzet és lőszeranyaggal kapcsolatban még az alábbiakat kell vezetni :

1	Fegyvernyakönyv	F—20. utasítás	Az alosztály, illetve fegyvermester	
2	Lőszerelosztó a kiképzési lőszeréről	G—54. Ut. III. Függ. 4. §.	Anyagszámadó	G—54. Ut. III. Függ. 3. mel-léklete
3	Lőszernapló az eltű-zelt kiképzési lőszerről	G—54. Ut. III. Függ. 4. §.	Az alosztály	6—54. Ut. III. Függ. 4. mel-léklete

Gazdasági hivatalok kapcsolata az OTI-val

A gazdaszat-közigazgatási szemlék alkalmával, valamint az OTI-tól beérkezett jelentésekből megállapítást nyert, hogy az egyes gazdasági hivatalok, a kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalók társadalombiztosítással kapcsolatos ügyeit nem helyesen kezelik. Az alábbiakban egy rövid tájékoztatást óhajtok adni, a kollektív szerződés hatálya alá tartozó polgári munkavállalókkal kapcsolatos OTI teendőkről kezdve a munkaalépésüktől, a munkahelyükről való eltávozásig.

1. Havi bejelentési jegyzék.

Van 5 személyes és 13 személyes nagyságban.

Budapesten I—XIV. ker.-ben, tekintet nélkül a munkavállalók számára, a munkabalépést, a munkaviszony megszűnését, a javadalmazást, az abban beállott változásokat, vagy a biztosítást érintő egyéb fontosabb körülményeket HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-en kell bejelenteni. Tehát Budapesten a munkaadó akkor is „HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK“-kel tartozik a bejelentést eszközölni, hogyha pl. csak egy alkalmazottja van. A HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-et egy-egy naptári hónapban befejezett bérfizetési (naptári) hetekre, a havi javadalmazású munkavállalóknál pedig naptári hónapokra kell kiállítani és az OTI-hez legkésőbb a következő hónap 15-ig kell benyújtani.

A bejelentési időszakokat és a benyújtási határidőket az OTI a munkaadókkal Tájékoztatóval közli.

A HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-ben fel kell tüntetni a vállalatnál (hivatalnál) az illető bejelentési időszak alatt bármely időtartamon át foglalkoztatott minden egyes biztosításra kötelezett nevét, személyi adatait, alkalmaztatásának minőségét, azoknak a napoknak a számát, amelyben a biztosításra kötelezettek munkaviszonya egy-egy bérfizetési héten belül fennállott, valamint a biztosításra kötelezettek a bérfizetési héten megkeresett javadalmazását.

Új alkalmazottak belépését a munkabalépés napjának megjelölésével kell feltüntetni.

A munkavállaló munkaviszonyának a bejelentési időszakban való megszűnését a HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-ben fel kell tüntetni, minden esetben.

A HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-et két példányban kell kiállítani és az OTI-nek benyújtani. A bejelentést tintával, tinta-ironnal, vagy géppel kell írni és megfelelő bélyegzővel ellátni.

Havijegyzékkel jelentő munkáltatók a hónap közben törént be-, vagy kilépéseket csak a havijegyzéken jelentik, tehát külön-egyéni be- vagy kijelentést tenni nem kell.

2. Összesítés.

A havi bejelentésben feltüntetett biztosítottak után a munkavállaló köteles a bejelentési időszakonként fizetendő járulékokat az ÖSSZESÍTÉS c. úrlapon összesíteni és megfelelően aláírni.

Az ÖSSZESÍTÉST a HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-kel egyidejűleg kell beküldeni.

ÖSSZESÍTÉS-t csak a 13 személyes havi bejelentési jegyzékhez kell mellékelni. Ez is elmulasztandó, ha a havijegyzéken az összesítés feljegyzésére üres sor még rendelkezésre áll.

3. Bejelentést, kilépést jelentő lap.

A munkaadó köteles minden biztosításra kötelezettet, akit vállalatában, hivatalában foglalkoztat, a munka megkezdésének időpontjától számított nyolc nap alatt az erre vonatkozó jogszabályok szerint az OTI illetékes kerületi pénztáránál bejelenteni.

Egyéneként azok a munkavállalók kötelesek a munkavállalókat be- és kijelenteni, akik 10-nél kevesebb alkalmazottat foglalkoztatnak; s nem Budapest területén van az állomáshelyük.

A be- és kijelentő űrlap kitöltésére vonatkozó általános rendelkezéseket az űrlapokon a Figyelmeztetési rovatban lehet megtalálni.

4. Belépést és kilépést együttesen jelentő lap.

Ha a munkavállaló munkaviszonya előreláthatólag 8 napnál tovább nem tart, akkor a munkába lépést és a munkaviszony megszűnését egyesített BELÉPÉST ÉS KILÉPÉST EGYÜTTESEN JELENTŐ LAP felhasználásával jelenti.

A hivatalos űrlapon lévő Figyelmeztetés rovat teljes tájékoztatást nyújt a nyomtatvány helyes kitöltésére.

5. Változást jelentő lap.

A munkaadó köteles a biztosításra kötelezett személyi adataiban beálló, valamint az alkalmazás minőségében és a javadalmazás mértékében bekövetkezett minden változást is, amely a betegbiztosítást érinti, a változástól számított nyolc nap alatt az OTI-nek bejelenteni.

A VÁLTOZÁST JELENTŐ LAP helyes és pontos kitöltésére az űrlapon lévő Figyelmeztetés ad támpontokat, illetve útbaigazítást.

6. Általában.

Budapest területén kívüli helységeken lévő munkaadó, aki hivatalában, stb. tíznél több, de ötvennél kevesebb munkavállalót foglalkoztat, a biztosításra kötelezett munkavállalói bejelentést jogosult, illetőleg az OTI felhívására köteles két példányban kiállított HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-en bejelenteni. Ha időközben a munkavállalók létszáma 10 alá csökken,

akkor az OTI állapítja meg, hogy a munkaadó a bejelentést egyé-
nileg, vagy összetetten végezze.

A HAVI BEJELENTÉSI JEGYZÉK-et egy-egy naptári hó-
napban befejezett bérfizetési naptári hetekre, a havi javadalma-
zásúakat pedig naptári hónapra kell kiállítani és az OTI-nek meg-
küldeni. Egyebekben lásd I. pont alattiakat.

7. Bejelentést jelentő ív.

Az a munkaadó, aki vállalatában, hivatalában rendszerint
50-nél több biztosításra kötelezett munkavállalót foglalkoztat és
a jelentéseknek a következőkben ismertetett módon való teljesí-
tésére az OTI-val megegyezést létesített, a bérfizetési héten elő-
forduló munkabálopést, a biztosításra kötelezett személyi adatai-
ban, valamint az alkalmaztatási minőségében bekövetkezett vál-
tozást a BEJELENTÉST JELENTŐ IV-en köteles az OTI-nek be-
jelenteni. Változás esetében a Megjegyzés rovatban *változás* szót
kell beírni.

8. Kilépést jelentő ív.

Az a munkaadó, aki a vállalatában, hivatalában rendsze-
rint 50-nél több biztosításra kötelezett munkavállalót foglalkoz-
tat, a bérfizetési héten előforduló minden kilépést KILÉPÉST
JELENTŐ IV-en köteles az OTI-nek jelenteni.

9. Altalában.

Úgy a BEJELENTÉSI JELENTŐ IV-en, mint a KIJELE-
NTÉST JELENTŐ IV-en a feltüntetett biztosítottakkal kapcsolato-
san a munkaadó köteles az általa vezetett nyilvántartás oldal- és
folyószámára hivatkozni, ahová az illető adatait feljegyezte.

A jelentéseket a bérfizetési hét utolsó napját követő 15 na-
pon belül köteles megtenni.

A jelentéseket másolópapírral két-két példányban kell ki-
állítani és azoknak az eredeti példányát kell az OTI-nek be-
nyújtani.

10. Betűsoros munkaadói nyilvántartási könyv.

Az a munkaadó, aki vállalatában, hivatalában rendszerint
50 főnél több biztosításra kötelezett munkavállalót foglalkoztat,
a munkaadó biztosításra kötelezett munkavállalóinak munkaba-
lopését, munkából való kilépését, személyi adataiban történő vál-
tozást, alkalmazásában bekövetkezett változást a BETŰSOROS
MUNKAADÓI NYILVÁNTARTÁSI KÖNYV-be köteles bevezetni.

11. Igénybejelentés.

A családi pótlékra való igényt az igényjogosult munkavállaló a munkaadónak köteles bejelenteni.

A bejelentéssel egyidejűleg a munkavállalónak át kell adnia a saját, illetőleg ha az igénylő férjzett nő, a férjének, továbbá a családi pótlékra bejelentett gyermekeknek a születési anyakönyvi kivonatát (értesítését). A munkáltató az IGÉNYBEJELENTÉS nyomtatvány hátlapján részletes tájékoztatást kap az eljárásról. A tájékoztatásban foglaltaknak megfelelően a hivatalos űrlapot ki kell tölteni, s azt az igényjogosult munkavállalóval alá kell írni.

A munkaadó a munkaviszony időtartamát is köteles igazolni.

12. Igénylejárás.

Ha az OTI által igényjogosultnak elismert munkavállaló munkaviszonya bármely okból megszűnt, a munkáltató köteles a munkavállaló munkaviszonyának megszűnését az IGÉNYLEJÁRÁS c. űrlapon az OTI-nek bejelenteni. Az űrlap adatai tájékoztatást nyújtanak az űrlap helyes kitöltésére.

13. Igényfelelés.

Ha a családi pótlékban már részesült munkavállaló munkaviszonya a megszűnése után akár ugyanazzal, akár más munkáltatóval újra munkaviszonyba lép és vele egy naptári hónapban legalább 15 napig munkaviszonyban áll, a családi pótlékra irányuló újabb igényét a munkáltató útján köteles bejelenteni. Az újabb igényre vonatkozó bejelentést az IGÉNYFELELÉDES c. űrlapon kell megtenni.

Az űrlap részletes kitöltésére a Tudnivalók c. fejezet ad támpontot.

14. Igénybővülés-igényszűkülés.

A munkavállaló köteles legkésőbb 8 napon belül munkáltatójának:

- a) családi pótlékra újabb gyermek utáni jogosultságát;
- b) a családi pótlékra jogosultság megszűnését (halál, el-tartás megszűnt);
- c) házastársával való együttélés megszűnését;
- d) újabb házasság kötését jelenteni.

A munkáltató az IGÉNYBOVÜLES-IGÉNYSZUKÜLÉS c. nyomtatványon a bejelentést az OTI-nek megteszi.

A nyomtatványon a kitöltésre vonatkozó szabályok fel vannak tüntetve.

15. Lakás- és névváltozás.

A munkavállaló köteles jogosultságának tartama alatt legkésőbb 8 napon belül a munkáltatójának bejelenteni, ha nevében, vagy lakáscímében változás állott be.

A munkáltató a bejelentést LAKÁS- ÉS NÉVVÁLTOZÁS c. hivatalos úrlapon teszi meg, az úrlapon lévő rovatok pontos kitöltésével, illetve elküldésével.

16. Jegyzék.

Az összes jelentéseket (igénybejelentés, igénylejárás, igényfeléledés, igénybővülés, igényszűkülés) JEGYZÉK feliratú úrlap kíséretében kell az OTI-nek megküldeni.

A munkavállalókat az alábbi sorrendben kell a JEGYZÉK-en felsorolni:

1. akik elsőízben igényelnek családi pótlékot (igénybejelentés),
2. akikre igénybővülés vagy igényszűkülés állott be,
3. akikre az igény lejárt,
4. akikre igényfeléledést kell bejelenteni.

Az 1—4. csoporton belül abc sorrendben kell a munkavállalókat felsorolni.

A JEGYZÉK-et két egyező példányban kell kiállítani, s mindkettőt alá kell írni. E jegyzék kíséretében kell az igénybejelentéseket, az okiratokkal együtt az OTI-nek megküldeni. Az OTI a JEGYZÉK szerint, annak egyik példányán a bejelentés átvételét elismeri, s azt az iratokkal együtt a munkáltatónak felhasználás után visszaküldeni.

A munkáltató a JEGYZÉK mellé megfelelő nagyságú, megcímezett és bélyeggel ellátott borítékot is köteles a bejelentéssel együtt megküldeni. Az OTI által visszaküldött JEGYZÉK-et 5 évig kell megőrizni, míg az okmányokat a munkavállalónak ki kell adni.

17. Úrlapok kitöltési módja, nyomtatványbeszerzés.

A nyomtatványokat a munkavállaló részint okiratok, részint az Intézet által kiadott TAGSÁGI IGAZOLVÁNY alapján, részint pedig a munkavállaló által bementdottak alapján állítja ki (okirat, igazolvány stb.) A MUNKÁLTATÓ TÖRZS-SZAMA feliratú ro-

vatba az igényjogosult munkavállaló társadalombiztosítását ellátó intézet nevét és székhelyét, valamint a munkáltató intézeti törzszámát is be kell írni.

A kitöltött nyomtatványokat a munkavállalóval is alá kell íratni a munkaadó aláírásán kívül.

A nyomtatványok az előállítási költségek megtérítése érdekében az egyes postahivataloknál, Budapesten az OTI központjában szerezhetők be.

18. Tájékoztatás.

A munkáltató köteles minden munkavállaló által könnyen látható helyen állandó hirdetményt közzétenni, hogy mily feltételek mellett, mely időre jár a családi pótlék, hogyan kell azt kérni, milyen okmányokat kell csatolni a kérelemhez. Azonkívül milyen bejelentési kötelezettségek terhelik a munkavállalókat (név- és lakhelyváltozás, igényszűkülés stb.).

19. Családi pótlékban részesülők nyilvántartása.

A munkáltató köteles a családi pótlékban részesülő munkavállalókról NYILVANTARTÁS-t vezetni, amelyből az OTI az igényjogosult munkavállalók munkaviszonyának időtartamát bármikor ellenőrizheti.

20. Tagsági igazolvány.

A családi pótlék megállapítása és folyósítása az OTI hatásköre. Az OTI a munkáltató által megküldött igénybejelentés és az ahhoz csatolt okiratok alapján az igényjogosultságot elbírálja. A szabálytalanul kiállított, illetve okmányokkal kellőképpen fel nem szerelt bejelentéseket kiegészítésre, illetve pótlásra visszaküldi.

Az igényjogosultság elismerése esetében az OTI a munkavállaló részére TAGSÁGI IGAZOLVÁNY-t állít ki és azt megküldi a beküldött okmányokkal (szül. anyakönyvi kivonat) a munkaadónak. A munkaadó az okmányokat a munkavállalónak azonnal köteles kiadni, míg a TAGSÁGI KÖNYV-et csak a munkaviszony megszűntetésekor adhatja ki.

A TAGSÁGI IGAZOLVÁNY-t meg kell őrizni, mert enélkül a munkavállaló nem részesülhet családi pótlékban. Ha a munkaviszony megszűnik, a TAGSÁGI IGAZOLVÁNY-t a munkavállalónak ki kell adni.

21. Általános munkáltatói igazolvány.

A munkaadó köteles betegség esetére biztosított munkavállalója részére, valahányszor ez a betegségi segélyezést igénybe venni akarja, a segélyezéshez szükséges ÁLTALÁNOS MUNKÁLTATÓI IGAZOLVÁNY-t kiadni.

A munkaadó köteles ezt az igazolványt akkor is kiadni, ha az alkalmazásból való kilépés és az igazolvány kiállítása között 3 hétnél hosszabb idő nem telt el.

Az űrlap kitöltéséhez szükséges tájékoztatás az űrlapon levő magyarázataból meríthető, különös figyelemmel a 9. sz. rovat teljes és részletes kitöltésére.

A munkaadó minden rovatot pontosan, a legjobb tudomása szerint köteles kitölteni, a munkavállaló lakására, születési helyére, évére, anyja szül. nevére vonatkozó rovatokat okmányok alapján kell kitölteni. Ha okmányok nem állnak a munkavállaló birtokában, akkor zárójelben „állítólag” megjelölést kell alkalmazni.

22. Munkáltatói igazolvány családtagok részére.

A munkaadó köteles betegség esetére biztosított munkavállalója részére, valahányszor az igényjogosult családtagja részére a betegségi segélyezést igénybe kívánja venni, a MUNKÁLTATÓI IGAZOLVÁNY CSALÁDTAGOK RÉSZÉRE c. hivatalos űrlapot kitölteni és a munkavállalónak átadni.

Az igényjogosult családtagok megállapítását a törvény részletesen szabályozza. A betegségi segélyek csak a biztosítottakat és azok igényjogosult családtagjait illetik meg.

23. Kérdőív.

A munkaadó nevében, elhelyezésében, vagy a munkaadó személyében beálló változást a változástól számított nyolc napon belül be kell jelenteni az OTI-nek.

Ezt a KÉRDŐÍV-et kell kitölteni abban az esetben, ha a munkaadó először alkalmaz munkavállalókat. Ezen KÉRDŐÍV alapján kap a munkaadó az OTI-től TÖRZS-SZÁM-ot, amely számot minden bejelentésén fel kell tüntetnie.

24. Baleset bejelentő lap.

A munkáltató a munkavállalóját ért, neki vagy megbízottjának tudomására jutott üzemi balesetről jelentést tartozik küldeni.

Ha a baleset halált okozott, akkor a baleset tudomására jutásától számított 24 óra alatt, ha pedig előreláthatóan 3 napot meghaladó keresőképtelenséget okoz, a baleset tudomására jutásától számított 3 nap alatt köteles jelentést tenni.

A jelentés első példányát az OTI-nek, az üzem helyére illetékes kerület pénztáránál, a másodpéldányát az elsőfokú rendőrhatalóságnál, a harmadpéldányt pedig az illetékes baleset-elhárítási felügyelőségnél kell benyújtani.

A munkáltató köteles a tudomására jutott minden baleset-hoz azonnal orvost hívni, aki jelentésében arról is nyilatkozik, hogy a sérülés előreláthatólag halálos-e, vagy pedig ha nem, mily ideig tartó gyógykezelést, keresetképtelenséget, vagy keresetképtességcsökkenést okozott.

A munkáltató köteles NYILVANTARTÁS-t vezetni és abban minden előfordult balesetet, tekintet nélkül arra, hogy azt be kell-e jelenteni, avagy sem — be kell jegyeznie. Ezt a NYILVANTARTÁS-t meg kell őrizni.

Üzemen kívül történt balesetet az első segélyt nyújtó orvos köteles bejelenteni.

Lengyel Béla hbs. őrnagy.

Raktári elosztó

A honvédségi anyagokat anyagnemenként külön-külön anyagleltárban tartjuk nyilván. Az anyagleltárban nyilvántartott anyagokat pl. egy zlj.-on belül több alosztálynak és egyes személyeknek adjuk ki használatra és természetesen marad raktári készlet is.

Az anyagleltárban nyilvántartott mennyiség így az alakulaton belül többfelé elosztva található fel. Ezért szükséges egy olyan segédlet vezetése, melyből mindenkor pontos képet kapunk az anyagleltárban feltüntetett pl. 1.367 drb. zubbony pontos hol-tétéről.

Ezt a segédletet nevezzük „RAKTÁRI ELOSZTÓ”-nak. A gyakorlatban jól bevált — de sok anyagkezelő által nem használt — RAKTÁRI ELOSZTÓ-t az alábbi minta szerint célszerű vezetni:

Raktári elosztó

NEVEZETESEN	a cikk rovatszám							stb.
	1	2	3	4	5	nyári		
	sapka	zubbony	lov. nadrág ⁶	pantalló	köpeny	zubbony	nadrág	
Leltári készlet:	957	913	919					
kiadva:								
Nyugtakönyv szerint 1. szd.	350	350	350					
„ „ 2. szd.	280	280	280					
Nyugtára összesítés szerint								
stb.								
Raktárban 10/10 ért.	283	194	188					
„ 8/10 ért.	24	73	79					
Selejttésre előkészítve	20	15	22					
Összesen:	957	912	919					
Mutatkozik:	+	—	—					
	—	—	1*					

* 1 drb. zubbony hiányról a Veszteségi kimutatás 783/gt. — 1949. sz. alatt felterjesztve V/31-én.

Ruházat és felszerelés.

A raktári elosztó vezetése igen fontos az anyagot kezelő tiszthelyettes részére, mert:

a) megnyugtató tudat, ha a reábízott anyag hollétéről pillanatok alatt meggyőződést szerezhet,

b) a rendszerint váratlanul megtartott gh. főnöki és számadótest pk-i rovancsolás, valamint gazd. közig. szemle alkalmával az anyagkezelő azonnali pontos elszámolást tud adni a reábízott nagy értéket képviselő anyagcikkek hollétéről.

Célszerű a raktári elosztót jobbminőségű keményebb kartonon, vagy rajzlepon megszerkeszteni.

A nem változó beírásokat (fejrovatokat) írógéppel, az esetenként változó számszerű adatokat pedig grafitíróval írjuk, hogy a változásokat könnyen helyesbíthessük.

Más módon, házilag is előállítható tartós raktári elosztó: iskolai táblához hasonlóan, fából készített feketére festett tábla, fejrovatok piros festékkel megírva, melyre a változó számadatokat krétával jegyezzük fel. A változások így könnyen átvezethetők.

Az így elkészített táblát a raktárban világos helyen kiüggesztjük.

Felhívom az anyagkezelő bajtársak figyelmét, hogy az esetenként előforduló változásokat a változás megtörténte után azonnal helyesbítsék az elosztón; ne halasszák holnapra, mert feledésbe megy és ez könnyen zavart okozhat.

Ez a látszólag többletmunkát jelentő segédlet vezetése az anyagkezelő bajtársak munkáját jelentékenyen megkönnyíti, tehát ne vonakodjanak ennek alkalmazásától.

Virágh Lajos, psz. g. főtörzsőrmester.

Legfontosabb táplálékunk

A legfontosabb emberi táplálékok közül a kenyér, illetve gabonaféleségek tápérték szempontjából a második csoportban vannak, azonban elmondhatjuk, hogy táplálkozásunk szempontjából a kenyeret mégis első helyre soroljuk, mert mit ér a magas kalóriájú zsír, vaj, sajt, hús stb., ha nincs hozzá kenyér. Az élelmiszerek csoportosításában első helyen állókkal szemben a kenyeret különösen hadviselés alkalmával első helyre sorolja az a tény is, hogy a friss kenyér egymagában is élvezhető és ha elegendő kenyerünk és vizünk van, ezzel az ember napokig meg tud élni és a szervezet ellennálló erejét fenn tudja tartani. Tehát alkalmas szervezetünk alkotórészeinek hathatós pótlására. Kisebb-nagyobb mértékben a legfontosabb tápanyagokat megtaláljuk benne és fogyasztása a jóllakottság érzését kölcsönzi.

Az elmúlt világháborúban is döntő befolyással volt a csapat hangulatára a jó kenyér-ellátás. Emlékszem a Don-i visszavonulás során, Budjeni-nél a hátraözlőkből akartak gátat emelni a szovjet támadásnak. Az első vonalba kirendelteknek még a visszamaradt készletekből kevés vajot és sajtot ki tudtak osztani, de kenyér már nem volt. A fáradt, elcsigázott katonák

természetesen zúgolódtak emiatt és nem tudták, kenyér nélkül mit csináljanak, a vaját kenjék-e a sajtra, vagy a sajtot a vajra. Későbbiek során is, amikor már egyes felvételezőhelyek működésbe léptek, a legfontosabb kérdés volt, hogy mennyi a kenyéradag. A többi élelmiszer — ha egyáltalán volt — a kenyér mellett csak másodrangú szerepet játszott.

Mit kell tudni a kenyérről és annak kiszolgálási rendjéről?

A jó kenyeret a következő tulajdonságairól ismerjük fel:

a) Külső megtekintésre: a kenyér héja kívülről sárgásbarna színű, síma, dudor- és repedés-, továbbá erőszakos nyomástól mentes legyen, héja ne legyen égett, penésznyomok ne látszanak rajta.

b) Felmetszés után belsőleg: felmetszésnél a bél ne tapadjon a késhez (itt tudni kell azt, hogy meleg kenyeret csak igen jó, lehetőleg kenyérmetsző, éles és vékony késsel, lehetőleg a kést rézsútosan tartva és a késsel fűrészelő mozdulatokat végezve, tudjuk az összenyomás veszélye nélkül felmetszeni), a héj egyenletes vastagságú legyen és összefüggően menjen át a bélbe, vagyis a kenyérbélnek a héjtól sehol sem szabad elszakadva lenni és a bélnek egyforma apró lyukacsokkal kell bírnia. Ha friss, kihűlt kenyeret, de még a meleget is mérsékelten összenyomjuk, annak rugalmasnak — elasztikusnak — kell lennie és a nyomás alkalmazásának megszűnése után eredeti térfogatát kell visszanyernie.

c) Izleléskor: a kenyérnek igen kellemes, gyengén sós és különösen a nyári időszakban igen gyengén savanykásnak kell lennie. A téli hideg időjárás alkalmával, amikor a kenyér a magasabb hő kikapcsolásával nincs a további erjedés veszélyének kitéve, a savanykáság nem szükséges.

d) Szagláskor a honvédségi kenyérnek a kellemes és élvezetre ingerlő jó kenyér (sült tészta) illatával kell bírnia.

Ezeknek ismerete minden honvéd részére kívánatos, mert amennyiben az átvételnél az *a*—*d*-ben felsoroltak valamelyikénél az ellenkezőjét tapasztalják, éspedig:

a-nál: Túl barna, vagy túl világos, dudorokkal és repedésekkel tűzdelt a kenyér: túlhevített, vagy túlhideg volt a kemence. A repedések és dudorok attól keletkeznek, hogy a kenyér tészta keletlen, vagy túl elkelt, szaknyelven kifejezve igen friss, vagy öreg a tészta.

b-nél: Felmetszéskor a kenyérbél ragad a késhez: a kenyértészta nem volt jól kidolgozva, vagy nincs megsütve, vagy keletlen volt. A kenyér alsó fele szalonnás: túl elkelt a kenyér bevetés előtt és visszaésett, vagy a kemence volt hideg. A kenyér

héja a béltől (felső) el van válva: a kenyér bevetés előtt keletlen volt és a hiányos kidolgozás is befolyásolja.

c-nél: A kenyér íze édeskes: ez arra enged következtetni, hogy túlsok élesztőt alkalmazott a sütő és ezáltal meleg időjárásban az ilyen kenyér megnyúlósodik és 24 óra múlva már kellemetlen szaga van. Savanyú íznél, túlsokáig erjedt a kovász, vagy túlnagy kovászt alkalmaztak.

d-nél: Kellemetlen, nehéz, vagy dohos szagnál, vagy már a liszt volt dohos, penészes, vagy a kenyér, mint keletlen kemény massa sínylődött hevítetlen, hideg kemencében, vagy kisülés után volt társzerületlenül kezelve és ezáltal penészesedésnek indult.

Mindezekon kívül a felvételezők és kenyérvizsgáló bizottságba kirendeltek részére szükség és még tudni a következőket is:

1. 24 óránál frissebb és öt naponál régebbi kenyér lehetőleg ne kerüljön kiszolgálásra. Törekedni kell arra, hogy békeszolgálat idején 10—12 napnál idősebb kenyeret ne szolgáltatassunk ki. Háború, vagy harcászati gyakorlat alkalmával, ha a kenyér romlatlan és egészséges, még 15—20 napos kenyér átvételét sem lehet megtagadni.

2. A sütés napja a kenyéren rajta legyen!

3. A kenyér súlyának ellenőrzése úgy történik, hogy tizedes mérlegben egyidejűleg 50 db kenyércipót mérünk le és így a cipók átlagsúlyát megállapítjuk.

Így természetesen a beszáradás, illetve a kenyér vízvesztéség folytán előállott súlycsökkenést is tekintetbe kell vennünk.

A jelenlegi keverési arányban előállított búza- és rozs-lisztből sült katonakenyérnél:

- az 1. nap után 2.25 %,
- a 2. nap után 3.50 %,
- a 3. nap után 3.85 %,
- a 4. nap után 4.50 %, míg
- az 5. nap után 5.00 %, beszáradás (súlycsökkenés) fogadható el.

Tekintettel arra, hogy a kenyérliszt keverési aránya elég gyakran változik, szükségesnek tartom a rozs- és búzakenyér beszáradási adatait is közölni. Ezek a következők:

	Rozskenyér	Búzakenyér:
	%	%
Vízvesztésége 1 napi eltartás után	0.02	7.71
Vízvesztésége 3 napi eltartás után	0.30	8.86
Vízvesztésége 7 napi eltartás után	2.10	14.05
Vízvesztésége 15 napi eltartás után	5.58	17.84

A búzakenyér tehát jóval gyorsabban szárad, mint a rozskenyér és nagyon indokolt a rozsliszttel való keverés.

A jelenlegi keverési arány kenyérsütésnél 60% rozs és 40% búzaliszt. Az erre vonatkozó súlyvesztés megállapítására gyakorlati mértékül szolgáljon, hogy egy 2 kg-os kenyércipó 5 napos súlyvesztése 100 grammnál nagyobb nem lehet.

A kenyérhez — amennyiben az gyors fogyasztásra kerül — ízesítés és olcsóbb ár elérése céljából főtt burgonyát, burgonyalisztet, vagy burgonyapelyhet is szoktak keverni. A honvédségi kenyérnél ez nincs megengedve.

Szójaliszt hozzákeverésével a kenyér főleg tökéletes fehérjével gazdagszik s így táplálkozás-élettani szempontból értékesebbé válik.

A kenyér kiszolgáltatásánál a leggyakoribb hiba abból ered, hogy a kenyér frissen, az első kisütési napon kerül kiszolgáltatásra, amikor is a felvételező közegek a szállító járműveken azt egymásra dobálják, nem pedig előírászerűen élére állítgatva rakják egymás fölé. Így a réaneheződő súlytól a kenyér összenyomódik és ragacsossá válik. Ez főleg olyankor fordul elő, ha az alakulatok kellő időben nem értesítik előre a felvételezéstől a sütőüzemet, vagy a felvételezést rendszertelen időközökben eszközlik, s a frissen kisült kenyeret is elviszik.

Ennek kiküszöbölésére legcélszerűbb megoldás, ha az élelmező raktár (fiókraktár) maga veszi át a sütőüzemtől a kész kenyeret és az alakulatoktól előre bekért igénylés alapján irányítja a sütőüzemet és adja ki a kész kenyeret a csapatoknak.

Az élelmező raktárral (fiókraktárral) nem rendelkező helyőrségekben ez nem oldható meg, s így ez a feladat fokozatosan hárul a kenyérsütés ellenőrzésére hivatott gh. főnökére, vagy élelmezőtisztjére.

A kenyerek átlagos összetételét a következő táblázat szemlélteti:

	Búzakenyér: %	Rozskenyér %
Keményítő	55.79	47.93
Víz	33.66	39.70
Nitrogén tart.	6.81	6.43
Cukor	2.01	2.51
Zsír	0.54	1.14
Hamú	0.88	1.49
Nyersrost	0.31	0.80
	100.00	100.00
100 g kenyér kalóriaértéke (kb.)	250 kal.	220 kal.

A friss kenyérben még 0.05—0.15% alkohol is van, amely azonban legnagyobb részt eltávozik.

Meg kell még jegyezni, hogy a kenyér minél sötétebb, ill. minél több korpát tartalmaz, táp- és vitaminanyagokban, különösen fehérjében és szénhidrátban annál dúsabb. Vitaminokban azonban a kenyér elég szegénynek mondható, mivel kis mennyiségben tartalmaz A- és B-vitamint, s így az életfenntartáshoz szükséges fehérje, zsír és vitaminok biztosítása céljából a kenyéren kívül állati eredetű tápanyagok hús, tej, tojás, továbbá főzelékfélék fogyasztása is szükséges, melyek mindegyikéhez feltétlen szükséges és igen fontos élelem a mindennapi kenyér.

A kenyér átlag 70—75% bélből és 25—30% héjből áll. A friss kenyér már egy nap alatt lényegesen megváltozik. Bele kevésbé ruganyos, keményebb, morzsalékony és héja szívósabb lesz. Veszít keménységéből és ridegségéből is. Ennek oka nemcsak a lényegtelen vízvesztés, mert hisz ha melegítjük megint a friss kenyér jellegét mutatja, hanem ezt főleg a keményítő, esetleg siker kolloidváltozásai okozzák, vagyis a keményítő duzzadóképesége csökken.

Béry István őrnagy.

Konyhatisztaság

Az „Anyagi Értesítő” május havi számában megjelent cikkek közül több is érinti a konyhatisztántartás, valamint ennek ellenőrzésének kérdését.

Ezt a kérdést szeretném kibővíteni és egyben néhány gyakorlati tanácsot adni azok részére, akikre ily kötelemek ellátása hárul.

A szakácsok tisztálkodásán, a konyha tisztaságán túlmenően fontos a konyhaedények, evő- és főzőeszközök tisztántartása is. Gondoljunk arra, hogy az elkészített étel, amit elfogyasztunk, közvetlenül érintkezésbe kerül mindezekkel. Azontúl, hogy a tisztátalan edényből a legízletesebben elkészített ételt is gusztustalan fogyasztani, még egészségtelen is lehet.

Ujjonnan berendezett, modern konyháinkban, falraépített nagy, zománcozott, kettős mosogatókernence van, melyek közül az egyiket a mosogatásra, a másikat az öblítésre használjuk. Ilyen berendezésből célszerű kettőnek, egy kisebbnek és egy nagyobb-
nak a beállítása. Ezekhez rendszerint egy vízmelegítő berendezés is tartozik. A nagyobbikban moshatjuk az evőeszközöket, tányé-

rokat és tálakat, a kisebbikben pedig az üveg ivópoharakat. Mert e kétfajta eszközt nem szabad ugyanabban a medencében és főként nem ugyanabban a lében mosogatni.

Ezekután felsorolok néhány — különböző anyagból készült — konyhaedényt annak felemlítésével, hogy hogyan lehet ezeket a legjobban használni, tisztán, illetve karban tartani:

1. Alumíniumedények: Az alumínium a jövő fémje, de már ma is sok alumíniumból készült edényt találunk a honvédségi konyhákban.

Jó hővezető, éppen ezért vigyázni kell vele, mert benne az étel hamar odakozmásodik, amit azután nehéz letisztítani.

Erős ecetsavas (ecetes) és lúgos anyagok kivételével bármilyen étel főzhető benne.

Az alumíniumedényt lúgos kémhatású anyaggal, például szódával, fahamuval vízzel mosni, fahamuval síkálni nem szabad, mert ezek az anyagok az alumíniumot megtámadják. Ez azonban csökkenthető azáltal, ha a szódához, lúghoz, kevés vízűveget adunk. Ilyen készítmények „Alumínium-paszta” néven készen is kaphatók. „Vim” is használható, bár hatása ezideig nincs pontosan kiértékelve.

Mielőtt előbb említett tisztítószerrel való tisztításukhoz hozzálátnánk, természetesen melegvízzel és kőporral súrolhatók.

Amennyiben huzamosabb ideig tartó használat után szép fényét elveszteni, kevés szeletelt gyömolcsót, héjat, magot kell benne főzni és így fényét újra visszanyeri.

2. Vasedény. Két kivitelben található forgalomban. Van zománcozott és zománczatlan. Honvédségi konyhákban zománcozott vasedénnyel ritkán találkozunk. A vasedény szintén jó hővezető. Zománcozott edénynél vigyázni kell a zománc épségére. A csupasz vassal érintkező ételben lévő savak a vasat oldják és az étel kellemetlen ízű lesz.

Mázas vasedényt legalább havonként szóadás vízzel ki kell főzni. Rendszeres mosása meleg vízzel. Rászáradt ételt Vim-mel tisztíthatjuk le. A vízkövet úgy oldhatjuk le, hogy az edényben vizet forralunk és a forró vízbe kevés sósavat csepegtünk.

A zománczatlan edények közül honvédségi konyhán pecsenyesütőt és tepsit találhatunk. Tisztításuknál ügyelni kell arra, hogy csak kívülről tisztíthatók fémtisztítószerekkel, a belső felüket hamuval, esetleg szappanos vízzel pucolhatjuk. Elmosásuk után a forró tűzhelyen teljesen kiszáritandók, különben megrozsásodnak. Ha csak ritkán kerülnek használatra, zsíros ruhával finoman utántörölendők. Rozsdafoltot hamuval lehet ledörzsölni.

3. *Rozsdamentes evőeszközök* (kés, villa, kanál stb.). Ezek acélból készült tárgyak, krómmal vagy nikkellel gyengén befűtve. Ezeket dörzspapírral tisztítani nem szabad. Ha rozsdafolt került rájuk, a következőképen kell eljárni: a foltot bekenjük zsírral és pár napi állás után szalmiákszeszbe mártott ruhával.

Acélpengéről rozsdafoltot szeszbe és finom csiszolóporba mártott dugóval vehetünk le.

4. *Fa főzőeszközök* (kavarókanál, húsvágódeszka stb.). Hibájuk, hogy az ételben lévő illóolajok szagát könnyen magukba veszik, ami csak hosszas fáradozás, hosszas mosás után távolítható el.

A fafőzőedények tisztítása forró szódás vízzel, esetleg szappannal végezhető a legjobban. Minden alkalommal lesúrolandók, hogy a rossz szagot meg ne kapják. Tökéletes törlés és szárítás után tehetők csak a konyhaszekrénybe.

Húsvágódeszákra és tönkökről a visszamaradt hús- és csontszilánkokat drótkéfével távolíthatjuk el. A rájtamaradt hús hamar bomlásnak indul és kellemetlen szagot áraszt. A konyharend ellenőrzésekor soha ne mulasszuk el a húsvágódeszka (tönk) megszagolását.

5. *Üvegedényt* sohase mossuk el zsíros edénnyel együtt. Mosása kézálló melegvízben.

Általános elvül szolgáljon, hogy a napi lemosás során, amennyiben az edény különleges tisztítást nem igényel, mindent több vízben kell lemosni. Ezután a vizet hagyjuk lecsepegni, majd töröljük szárazra. A lemosás befejezte után a mosogatóruha és kefe gondosan kimosandó és megszáritandó.

Az edények lemosására nagy gondot kell fordítani, mert minden az edényen maradt ételmaradék és piszok, valamint a piszkos mosogatóruha, törlóruha és kefe a bacillusok kedvelt tenyésztelpe és sokfajta betegség okozója lehet.

Néhány szót a *konyharendről*.

Minden cikknek meg legyen a meghatározott helye. Hulladékanyagot lehetőleg ne tartsunk a konyhában, vagy csak rövid ideig, akkor is állandóan letakarva, zárt edényben. A legyeket nem szabad megtérni. Egyrészt gusztustalan, másrészt a bacillusok milliója ül a lábán. Mindent megmászkal, megtapogat, miközben fertőz. Egyáltalán semmiféle ételt ne tartsunk letakaratlanul.

Csak egy napi tüzelőanyagszükségletet tartsunk a konyhán, hogy elhasználása után ennek a helye is felmosható legyen, mert ha huzamosabb ideig marad a tüzelő a konyhán, odaszokik a konyharovar.

Mosatlan edényt ne hevertessünk óraszámra, mert beszökik a légy és ezenkívül kellemetlen ételszagot áraszt.

Piszkos szakácsruha mosását, szárítását, fésülködést, ruhakéfélest, cipőpucolást, favágást, nem a konyhára való munkát, ne tőrjünk meg a konyhán. A konyha nem ilyesmire való.

Néphadseregünkben a katona egészségére mindennél jobban kell vigyázni, mert nálunk legfőbb érték az ember. Ezért fordítunk nagy gondot a konyhatisztaságra.

Dóra László, g. alhadnagy.

Egészségügyi megelőző szolgálat

Háborúban csak az a harcos tud helyállni, aki a politikai öntudat mellett, a testi fáradalmakat is jól bírja. Ez pedig a harcos edzésétől és kiképzésétől függ. Edzéssel tesszük magunkat képessé a fáradalmak és nélkülözések elviselésére, de ez teszi képessé az egyént a kórokozók elleni védekezésre, a betegségekre, főleg a fertőző betegségekre és járványokra megelőzésére is.

Ezt úgy érjük el, ha a szervezetet *célszerű táplálkozással* megerősítjük és célszerű életmóddal jó erőben is tartjuk. A táplálkozás mértékét ma már nemcsak kalóriákban állapítjuk meg, hanem a szervezet mirigyének termékeire: a hormonokra és az azokat egyensúlyban tartó vitaminokra és ásványi sókra építjük fel a célszerű táplálkozás alaptörvényeit és követelményeit. Minden katona kap naponta 3500—4000 kalóriát kitevő táplálékot és pedig olyan alakban, hogy abban a szervezet számára szükséges vitaminok és védőtápanyagok is meglegyenek.

A *célszerű életmódot* úgy érjük el, hogy a fáradalmakhoz megfelelő sportolással katonáinkat hozzászoktatjuk, hogy elsősorban a szívet, azután a tüdőt és izomzatot gyakoroltatjuk rendszeresen, hogy a katona a legnagyobb fáradalmakat is könnyen és tartósan elviselhesse. Másrészt azonban a meglévő erőket célszerűen kíméljük, hogy azok teljes mértékben érvényesülhessenek ott és akkor, ahol és amikor azokra szükség van. Az időviszontagságaitól védjük katonáinkat megfelelő ruházattal. Mindenki ismeri a honvédség új ingét és zsávolyruháját, amelyben a nyári hőséget könnyen viseli el. Télen meleg alsóruha és meleg kesztyű védi a hideg ellen. A gyakori fürdés, úszógyakorlatok, szabad levegőn való gyakorlatozás megedzi a testet és ellenállóvá teszi az időviszontagságaival szemben.

A *fertőző betegségek és járványok* megelőzésének másik fontos követelménye a fertőzés továbbvitelének megakadályozása. Itt céloim mindazon elvek felsorolása és csoportosítása, melyek szerint a honvédorvosnak el kell járni, ha eredményesen akarja a harcot felvenni minden hadsereg réme, a fertőző megbetegedések és járványok ellen. A totális ártalmat okozó fertőző megbetegedések és járványok ellen totális eszközöket kell felhasználni, mert a küzdelem csak így lesz számunkra eredményes. Vagyis mindazokat az elveket, amelyeket a korszerű orvostudomány a fertőző megbetegedések és járványok megelőzésére és leküzdésére megállapított, az adott helyzetben 100%-ig alkalmazni kell. Hangsúlyozni kívánom, hogy ezen 'kis tanulmányban csupán elvekről van szó, melyek egy hadsereg életében előforduló helyzetre vonatkoznak. Ezek az elvek érvényesek tehát a honvédség békében és háborúban folytatott életmódjára egyaránt. Csupán az elvek érvényesítésének módja fog változni az egyes helyzeteknek megfelelően. Más lesz a kivitelezése békében, más háborúban. Minden egyes helyzetre érvényes részletutasítást adni különben is lehetetlen. A korszerű orvostudomány elveit helyesen alkalmazni a honvédségnél a fertőző megbetegedések megelőzése terén a katonaoorvos feladata, aki katonai és orvosi tudása, tapasztalatai alapján meg kell hogy találja minden helyzetben az alkalmas megoldást.

Az *első megvalósítandó* elv a fertőző megbetegedések és járványok elhárításában a **környezethygiene** fenntartása. Emlékeztetőbe óhajtom vérsni mindenkinek azt a szinte axioma-szerű tételt, hogy a fertőző megbetegedések száma fordítva arányos a környezethygienevel. Vagyis minél nagyobb a környezethygiene, annál kisebb a fertőző megbetegedések száma és természetesen megfordítva. Ez a tétel az összes fertőző megbetegedésekre vonatkozik, de különösen áll ez az úgynevezett gyomor-bélrendszeri (gastrointestinalis) úton terjedő typhus, paratyphus csoport, dysenteria és choleras megbetegedésekre. A környezethygiene megteremtése, fenntartása és ellenőrzése tehát elsőrangú feladata a honvédorvosnak. Itt rengeteg tennivalója akad, mert a környezethygiene fogalmába tartozik az elhelyezési körzete, konyhák, árnyékszékek, istállók, szemétdombok, pócegődrök, udvarok stb., az emberi test és ruházat, az élelem és nem utolsósorban az ivóvizet szolgáltató helyek tisztántartása, megfelelő mennyiségű és hygienikus szempontból kifogástalan minőségű ivóvíz biztosítása. A szakácsok és a polgári lakosság egészségi állapotának ellenőrzése, mely utóbbit a polgári hatósági orvosokkal, tisztai, községi orvosokkal való együtt-

működés kapcsán valósíthatjuk meg. A környezethygiene fogalma alá tartozik bizonyos mértékben a féregtelenítés is, melynek különösen a tetvekre kell kiterjednie, minthogy ezek a kiütéses typhus terjesztői. Egyszóval egészséges környezetet kell teremteni, vagy ha az megvan, fenntartani. Amint látjuk, ezen a téren igen sok tennivalója van a honvédorvosnak, aki azonban egyedül a részleteket nem képes áttekinteni. Nagy segítségére van ezen a téren a jól kiképzett egészségügyi segédzsemmélyzet, főleg az egészségügyi tiszthelyettesek, továbbá az eü.-bizottság felvilágosító munkája.

A második fontos elv a fertőző megbetegedések és járványok elhárításában az eleinte csak elszórtan jelentkező egyes esetek korai diagnostikálása. A fertőző megbetegedések diagnostizálása, különösen azok kezdeti stádiumában, sokszor nem könnyű dolog. Nagy a nehézség a nem típusos alakban jelentkező, könnyűnek ígérkező, úgynevezett abortív esetekben, mert az exakt diagnózist biztosító bakteriológiai vizsgálati lelet bevárása veszedelmeket rejthet magában úgy a betegre, mint a környezetre nézve. Leghelyesebb, ha a legkisebb klinikai gyanú alapján a beteget úgy tekintjük, mint fertőzőbeteget és megkezdjük mindazon elvek érvényesítését, melyek ily esetben szükségesek. Amint látjuk, a honvédorvosnak nagy klinikai tudással, tapasztalattal is kell rendelkeznie, hogy eredményesen közreműködhessék a fertőzőbetegségek és járványok megelőzésében. Mondhatni, nincs az orvosi tudománynak még egy olyan szakmája, mely annyi rátermettséget és sokoldalúságot kívánna művelőjétől, mint amennyivel a honvédorvosnak kell rendelkeznie, hogy a helyét minden körülmények között meg tudja állni. A könnyű, a típusos alakban jelentkező, úgynevezett abortív alakjai a heveny fertőző megbetegedéseknek a járványok keletkezése szempontjából ugyanolyan fontosságuk van, mint a súlyos eseteknek, mert ugyanaz a kórokozó, mely az egyik egyénben könnyű megbetegedést idéz elő, más szervezetbe kerülve, azt, vagy azokat súlyosan megbetegíthetik.

A helyes és korai diagnózis teszi lehetővé a harmadik fontos elv érvényesítését, a heveny fertőző beteg vagy arra gyanús egyén kiemelését környezetéből, vagyis az elkülönítést. Az elkülönítés igen nagyfontosságú és minél előbb kell megtörténnie, mert a fertőzés végső forrása végeredményben mindig a beteg ember, aki a fertőzőbetegség természetének megfelelően különböző váladékaival nagy mennyiségben juttatja ki magából a fertőzőcsírákat a külvilágba. Ezért az elkülönítésnek minél gyorsabban kell megtörténnie. Az elkülönítés mindig úgy történik, hogy a beteget

mindig valamelyik legközelebb fekvő honvéd egészségügyi intézet fertőzőosztályának vagy háború esetén a külön erre a célra szolgáló tábori járványkórháznak adjuk át. Honvéd egészségügyi intézet hiányában a legközelebbi, fertőzőosztállyal rendelkező polgári egészségügyi intézetnek adható át a beteg. Az elkülönítésnek a diagnózis vagy gyanú felállításakor már a csapatnál meg kell kezdődnie, az erre a célra szolgáló elkülönítő helyiségben, ahol a beteg mindaddig tartózkodik, míg elszállítása meg nem történhetik. Az elszállításnak csak fertőző beteg szállítására szolgáló járműn szabad történnie, vagy ha az nem áll rendelkezésre, a szállítást végző járművet utána gondosan fertőtleníteni kell. Az elszállított fertőző beteg természetesen egy általa megfertőzött környezetet hagy vissza, melyet a kórokozóktól mentesíteni kell. Fontos megtudni, hogy a fertőző beteggel együttélők közül kik fertőződtek meg a betegtől.

Következik tehát a *negyedik elv érvényesítése*, vagyis a fertőző beteg környezetében élők *vesztegzárba való helyezése*. A vesztegzárral óhajtjuk biztosítani, hogy azok az egyének, akik a betegtől fertőződtek meg és jelenleg az ú. n. lappangási időszakban vannak, szét ne széledjenek és ne fertőzzenek tovább, hanem a legelső betegségü tünet jelentkezésekor azonnal elkülöníthetők legyenek. A vesztegzár ad felvilágosítást egyben arról is, hogy ilyen lappangási időszakban lévők léteznek-e.

A vesztegzár teszi lehetővé az *ötödik elv érvényesítését*, a *bacillusgazda-kutatást*. Ezt a vesztegzárban lévőkön a vesztegzár ideje alatt kell elvégezni, melyet természetesen a szóbanforgó megbetegedésnek megfelelően kell megejteni és csak azon fertőző megbetegedéseknél eszközölhető, melyek kórokozója ismeretes. A vesztegzár alatt ki kell emelni az esetleg újabban megbetegedettek és az esetleges bacillusgazdákat. Ezek az utóbbiak higiénikus szempontból ugyanolyan — sőt mivel bacillusgazda mivoltukban teljesen egészségesek, minden gyanútól mentesek, — sokszor nagyobb veszélyt jelentenek, mint a tényleges betegek. Ezeket is mindig egészségügyi intézetbe kell szállítani. A vesztegzárát három fontos tényező határozza meg, és pedig hogy mennyi időre, kiket, hogyan helyezünk vesztegzárba? A vesztegzár időtartamát illetőleg a szabály az, hogy addig tartson, mint a legutolsó megbetegedéstől számított, a szóbanforgó betegségnek megfelelő maximális lappangási idő. Ezt az időpontot magától értetődően a vesztegzárban esetleg újból jelentkező megbetegedések időpontjától újra számítjuk. Pl.: ha egy csoportot cholera asiatica miatt vesztegzárba helyezünk és a vesztegzár harmadik napján egy újabb cholera asiatica eset fordul elő, a vesztegzárát

Újabb 5 nappal még fogjuk hosszabbítani és feltéve, hogy több eset nem fordul elő, a vesztegzár ezen második eset miatt nem öt napig, hanem 5+3, azaz nyolc napig fog tartani. Hogy kiket helyeztünk adott esetben a honvédorvos vesztegzárba, az mindig az orvos megítélésétől fog függni. A szóbanforgó betegség természetét és a fertőzés tovaterjedésének módját szemelőtt tartva, azok feltétlenül vesztegzárba helyezendők, akikről csak a legkisebb mértékben feltételezhető, hogy fertőződtek, így a szobatársak, közös foglalkozásban résztvevők, stb. Ez tehát a vesztegzár kérdésének legkényesebb része, ez a honvédorvosnak alapos megfontolás tárgyává kell tenni, nehogy mulasztást kövessen el, illetve túlzásba ne essék. Arra a kérdésre vonatkozólag, hogy a vesztegzár milyen legyen, azzal lehet válaszolni, hogy az adott helyzetben mindent el kell követni arra vonatkozólag, hogy a vesztegzárba helyezettnek mindent megadjunk, ami lelki és testi szempontból a vesztegzárat elviselhetővé teszi. Fontos a vesztegzárba helyezettnek a vesztegzár szükséges és hasznos voltáról meggyőzni, amit véleményem szerint legalkalmasabb módon úgy érhetünk el, ha a vesztegzárba helyezettek műveltségi fokához mérten rövid előadást tartunk ezeknek fontos voltáról. Szükséges továbbá, hogy a vesztegzárat javaslatba hozó orvos a vesztegzárban levőket gyakran ellenőrizze, nem csupán orvosi szempontból, hanem a vesztegzár szigorú betartása szempontjából is.

A vesztegzár idejét használhatjuk fel legcélszerűbben — amennyiben előbb nem végezhattük el — a *fertőző forrásnak kikutatására*. Ez egyszerre mind a *hatodik elv*, amit érvényesíteni kell a fertőző megbetegedések és a járványok elhárításában. A fertőzés forrása különböző lehet. Leggyakrabban a bacillusgazda, ivóvíz, különböző élelmiszerek, ezek közt sokszor a tej és a vágott húsfélések lehetnek a fertőzés forrásai. A fertőzés forrását kikapcsolni csakis akkor lehet, ha felismertük, mert enélkül a fertőzés tovaterjedését meggátolni csak nehezen tudjuk. Sajnos, a fertőző-góc kikutatása néha csak nagy nehézség árán, vagy kivételes esetekben egyáltalán nem sikerül. Mindenesetre a honvédorvosnak minden igyekezetével oda kell hatnia, hogy a fertőzés forrását kikutassa.

A *hetedik fontos elv*, amit a fertőző megbetegedések és járványok megelőzése szempontjából a honvédorvosnak alkalmaznia kell a *fertőtlenítés*. A fertőző beteg környezetében nemcsak a szervezetek fertőződhetnek meg kórokozó csíráktól, hanem talán méginkább a lakószoba berendezési tárgyak, ruhák, fehérnemű stb. Egyik első és legfontosabb teendőnk legyen tehát a fertőző beteg elkülönítése, ill. elszállítása után

a beteg által visszahagyott környezet fertőtlenítése, amit szakszerűen és a lagalaposabban kell elvégezni. A fertőtlenítés módját mindig az orvos határozza meg és annak végrehajtását szigorúan ellenőrzi, mert csak a szakszerűen és lelkiismeretesen végrehajtott fertőtlenítéstől várhatjuk a kórokozó csírák teljes és tökéletes megsemmisítését.

Nem utolsó sorban fontos a *nyolcadik* elv, a *védőoltások útján való védekezés alkalmazása*. Itt óhajtok rámutatni azon körülményre, hogy a védőoltások, — amennyiben előzőleg nem lettek alkalmazva, — kitűnő eszköz kezünkben a fertőző megbetegedések tovaterjedésének megakadályozására. Kétségtelenül bizonyítják ezt az elmúlt háború járványmentes hadműveletei. A védőoltásokat lehetőleg széles körben kell alkalmazni, irányadóul csak annyit jegyezzünk meg, hogy sokkal szélesebb körben, mint a vesztégzarat. Hogy egyáltalában és hogy aktíve vagy passíve oltunk-e és azonkívül, hogy a szóbanforgó betegségnél létezik-e egyáltalán védőoltás, attól is fog függni, hogy a megelőzés munkáját végző orvos melyik eljárást tartja szükségesnek. Itt óhajtom megjegyezni, hogy azoknál a fertőző megbetegedéseknél, amelyeknél jelenleg még nem létezik fajlagos immunizálási eljárás, érdemes valamelyik nem fajlagos immunizálási eljárással a szervezet immun-biológiai reakció-készségét felfokozni. Ilyen eljárás volna egész kismennyiségű tejnek, polysannak, omnadinnak, stb. alkalmazása. Ezek alkalmazásával, ha nem is bírjuk a szervezetet fajlagos ellenanyagok termelésére, annyit minden esetre elérünk, hogy az ellenanyagot termelő központokat (reticuloendotheliális apparátust) ezen nem fajlagos ingerekkel mindig készenlébe helyezzük, hogy fertőződés esetén annál gyorsabban és nagyobb mennyiségben termelje a fajlagos ellenanyagot. Ezzel a nemfajlagos immunizálási eljárással elérhetjük még az esetlegesen előrement latens infekciók következtében keletkezett, ú. n. anemnestikus ellenanyagok mozgósítását.

Végül nem szabad megfeledkezni a *kilencedik* és egyben utolsó elv érvényesítéséről, a *fertőző megbetegedések bejelentéséről sem*. A fertőző megbetegedések és járványok eredményes központi megelőzése csakis akkor lehetséges, ha a központi egészségügyi vezetőnek minden egyes fertőző megbetegedésről pontos tudomása van. Egyebek közt igen fontos az egyes megbetegedések időpontjának pontos bejelentése, enélkül ugyanis lehetetlen az egyes megbetegedések között az összefüggést kideríteni. Feltétlenül jelteni kell, hogy hányadik esetről van szó és hogy a legutolsó eset mikor fordult elő. Jelteni kell még alapos orvosi kutatómunka alapján azt is, hogy mi a fer-

tőző betegségek forrása és hogy milyen megelőző intézkedéseket foganatosítottunk.

Összefoglalva ezek volnának azok az elvek, melyeket szem előtt tartva és végrehajtva eredményesen szembeszállhatunk honvédségünk átütőerejét nagymértékben károsan befolyásoló és az egész nép erőfeszítését megbénító fertőző megbetegedésekkel és járványokkal. Ha valahol, úgy ezen a téren kell a honvédorvosnak a legnagyobb mértékben öntevékenyen eljárnia és nem szabad megfélemlenie arról, hogy a honvédorvos inkább megelőző, mint gyógyító orvos.

Dr. Sükösd Mihály o. ezredes.

Takarékosság az egészségügyi anyagszolgáltatásban

Az Eü. osztálynak az anyaggal való takarékoskodást biztosító intézkedései nem a szolgáltatást fogják csökkenteni, hanem még fokozottabb mértékben nyújtják a honvédszemélyeknek s azok hozzátartozóinak a szükségesnek tartott gyógyszereket, kötszereket és egyéb eü. cikkeket.

Ezzel a céllal ellentmondónak látszik az anyaggal való takarékoság elvének hangsúlyozása.

A valóságban ez könnyen megoldható, de ezen megoldásnak kelléke az eü. szolgálat minden tagjának megértő és segítő készsége.

Az eü. szolgálat (szervek) anyaggazdálkodásának hibái a k. u. k. időben kezdődtek. Ennek oka:

a) A csapatok, intézetek anyagigénylése mindig túlméretezett volt. A valóságos szükségletet meghaladó mennyiséget igényeltek, tudva, hogy felettes hatóságaik az igényléseket ügybuzgalomból, vagy csak elvből, megszokásból csökkenteni fogják.

b) Tévesen értelmezett felelősségből — a felelősségre vonástól való félelemből — tartottak kellálladéokban olyan cikkeket, melyekből éveken keresztül nem került felhasználásra semmi. Az anyag a hosszú raktárolástól elporladt, megromlott. A romlékonyságnak gyakori oka a tároló helyiség túlhideg, esetleg nedves volta, a nem tökéletes csomagolás, amelynek grammos vagy centigrammos méretei miatt az ellenőrzés keresztülvihetetlen. A gyógyszerek egy része bizonyos idő múlva hatástalanná válik. Ennek selejtezését a kezelő közeg nem viszi keresztül, mert fél a jogos felelősségrevonástól, hogy miért igényelt túlzott mennyiséget.

Ezek voltak a mult anyagigénylésének lényeges hibái és ezek ma is.

A H-20-ban felvett és gyakorlatilag fel nem használt cikkeknek olyan hosszú sora van, hogy ezeknek felsorolása túlhaladná e közlemény engedélyezett keretét. Az esetlegesen feltett ellentmondásra, hogy az eü. szolgálatnak minden eshetőségre fel kell készülnie, természetes válasz, hogy az anyagszolgáltatás szakemberek kezében van, akik tudják, hogy az orvost munkájában befolyásolni, gyógyszerelésében korlátozni — felelőssége csökkentésének kockázatát nélkül nem lehet, de az esetleg évekig nem szükségelt gyógyszerből készletet tartani felesleges, mert az egészen ritkán előforduló esetben a beszerzés lehetősége fennáll.

Természetesen nem vonatkozik ezen megállapítás azokra a szerekre, amelyeknél a késlekedésben a veszély lehetősége áll fenn. Nincs szándékunkban példával alátámasztani a fentieket, de a közelmúltban olyan tipikus igénylést tapasztaltunk, hogy okulásul és ezen cikk közlésének egyik indokául előadjuk.

A Dithescop nevű thebaint és scopolamint tartalmazó gyógyszert, melyet kifejezetten elmebetegek erős idegrohamainál (paralysis, delirium eseteinél) használtak, s amely mellékhatásaiban légzési zavart, szapora pulzust, collapsust okoz, igényelt egyik intézményünk. A csapat gyakorlatra ment, az igényelt mennyiség 20 ampulla volt.

Kérdésünkre, hogy miért igénylik ezt a dühöngő elmebetegekre sem teljesen veszélytelenül csillapító gyógyszert, azt a választ kaptuk, hogy erre a közelmúltban egy karambolnál idegrohamot kapott honvédnek szüksége lett volna. Természetesen ezen nem oki, hanem tüneti gyógyszer helyett más csillapítószert teljesen elegendő volt, de az indikáció helyességét is elismerve, felesleges egy kihelyezésre akkora készletet igényelni, amely évekig nem kerül felhasználásra. (Egyébként a több millió beteget kitűnően és minden szolgáltatással ellátó új Országos Társadalombiztosító Intézet, melynek számos idegosztálya van, a Dithescopot nem sorolja hivatalos gyógyszerei közé.

Más kirívó példa a H-20-ban felvett és a honvédségnél mindenfajta fájdalom ellen használt gyógyszert a Dolor. Ezt a szert jóformán csak a honvédség részére gyártják, mert a polgári gyakorlatban csak egész komoly mérlegeles után nyújtják aethylmorphin tartalma miatt, s akkor is a jóval olcsóbb, de hatásában teljesen azonos magisztrális formában. A szer állandó használata egyébként megszokással jár és hatását elveszíti. A Dolor, Dithescop és még hosszan felsorolható szerek azok, amelyekkel csökkenthető az eü. osztály költségvetése, illetve ame-

lyek megtakarításában felemelhető azon korszerű gyógyszerek mennyisége, amelyekkel jelenleg szűken bántunk.

Döntő takarékosági tényező azonban nem a gyógyszerek fajtái, hanem e közlemény elején hangsúlyozott mennyiségek.

Ezen a téren kell az igénylő orvosoknak azt a tényt szem előtt tartani, amire az Anyagi Értesítő bevezetésében figyelmeztet, hogy a „kincstári anyagra nem kell vigyázni, az állam kibirja” világ elmúlt. Az állam tulajdona a mi személyi tulajdonunk és az eü. anyaggal való takarékoskodás önmagunkkal szemben is fennálló kötelesség.

Tudatában vagyunk annak, hogy a jelenlegi gyakorlatot helyes irányba terelni körendeleettel, közleményekkel nem lehet.

Az anyag esetleges késedelmes kiutalását az igénylések-nél a jövőben nem kell számításba venni, mert az eü. osztály az igénylő ügydarabot gyógyszerterkérő élő személynek tekinti és a kiadványozást sürgősen intézi el.

Az eü. osztály munkájában érvényesülni fog az a lenini gondolat, mely a Központi Bizottságot szervezeti munkájában irányította, hogy a legfőbb dolog az emberek kiválasztása és a *végrehajtás ellenőrzése*.

Legjobb tudomásunk szerint az eü. osztálynak ezen a vonalon újszerű tervei vannak, melyek biztosítják a katonai egészségügy racionalizálását, egybevetve a honvédségnél elsősorban kötelező szocialista célkitűzéssel, hogy *a legfőbb érték az ember*.

Dr. Wollák András, o. alezredes.

Rejtett tartalék

Nemzetgazdasági érdek fűződik ama igyekvéshez, mely a motorok szerelésével járó költség mérséklésére meg az anyag élettartamának növelésére irányul. *A dugattyúk újragyűrűzése*, bár teljesen *műszakiatlan eljárás*, mindazonáltal gyakran kikerülhetetlen módszer, mert gyors és egyszerű szereléssel újítható meg általa a motor legérzékenyebb, legdrágább része. Különösen képpen a *táborszerű* viszonyok között elfogadott ez a szükség-szerű, de *műszakiatlan eljárás*, ahol a gépjárművek sürgetett, hajszoit körülményei uralgó jelleget öltenek. Honvédségünk motoros műszaki közegei tehát eleven éberséggel figyelik azt az új ipari erőfeszítést, mely odairányul, hogy ezt a *táborszerű*, gyors, katonás eljárást: *a gyűrűzést*, feltétlen elfogadható, műszakilag elismert műveletté fejlessze.

Megkíséreljük néhány műszaki adat felvázolásával arra az ipari területre rávilágítani, mely a javító iparág szerelői feladatkörének mértékadó határesetete s amelynek intézményes feltárása nemcsak a szerelői szakma kívánatos megemelkedéséhez vezet, hanem főképpen az anyaggazdálkodás számára biztosíthat gazdag sikereket.

Ismeretes tapasztalati szabály, hogy hengerrűrást 70 mm \varnothing furatig akkor kell végezni, ha a kopás 0.2 mm értékű, 70 mm \varnothing fölött pedig, ha a kopás 0.3 mm. Eme értékek túllépése után rohamosan felszökik a motorok olajfogyasztása. A síma működés zajossá válik, átfújás, gyűrűtörés, hőnívtás és egyéb kenési rendellenesség lép fel, így jelentősen csökken a gép teljesítménye. Ha azonban *váltképződés* még nincsen, illetve a kopás mértéke fűrást még nem tesz szükségessé, akkor kerül az üzemirányító szakközeg olyan helyzetbe, hogy döntenie kell a javítás módja felett.

Ilyen esetben három megoldás lehetséges: a) új, eredeti gyűrűket szerelnek a dugattyúkra; b) a kopott pályát köszörülés, vagy finom fűrás révén szabályos hengerré alakítják és abba új dugattyút helyeznek, eredeti gyűrűkkel; c) a dugattyúkra olyan különleges gyűrűket szerelnek, melyek a furatlan, kopott hengerek alakjához alkalmazkodni képesek. Az első eljárás teljesen *műszakiatlan*, bár roppant elterjedt. A második *költséges* és végtelenül lassú eljárás. A harmadik gyors, új és egészen *korszerű*, de még szokatlan és idegen.

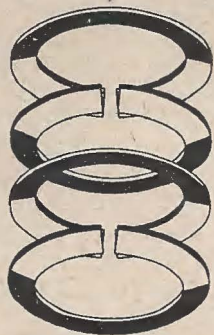
Kiváló rúgóanyag kikísérletezése által a svájci NOVIX (Junker & Ferber Nova-Werke Zürich Switzerland), majd pedig a magyar Bronsitt gyűrűk képesekké váltak a körtől eltérő kopott hengeröblök megfelelő tömítésére.

Említésreméltó az a hazai erőfeszítés, melyet a gyártó cég, kopott henger s így túlságos mérvű olajfogyasztás miatt javításba vont különböző öblű jármű motorokon máris számottevő sikerrel alkalmazott. *Újragyűrűzés révén olajfogyasztásuk a szokásos mértékre csökkent. Teljesítményük elérte az általános javítás állapotában levő motorok kedvező üzemi értékét.* Bronsitt gyűrűk alkalmazásával városi forgalomban átlag 15.000 kilométert teljesítettek a kísérleti kocsik. Az újragyűrűzés költsége az általános javítással szemben: lényegesen kisebb.

Van azonban a világcipacnak, az emített gyűrűknél szembezőköbb sikerű gyűrű-gyártmánya is.

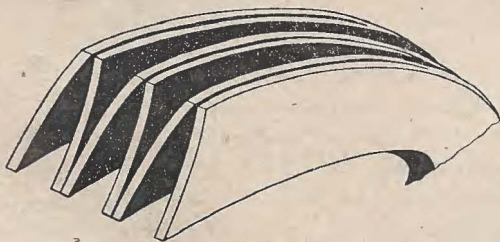
Cords 1929-ben olyan motort szerkesztett, melyben öntött dugattyúgyűrűk helyett acélszalagokat alkalmazott. Tökéletesítések során a lemezgyűrűs kivitel a mai alakjához érkezett.

Kísérletek hosszú láncolata síma, tányéralakú és kedvező súrlódási tulajdonságú (1. ábra) fémszalagokat hozott létre. E lemezek külső pereme alkalmazkodni képes a kopott hengerek változott alakjához. Megfelelő üzemi sűrítést létesít s mivel



1. ábra.

anyága lágy összetételű, a henger kopása is sokkal mérsékeltebb. Alkalmazása a hengercsiszolást meg az azzal járó nehézkes javítási munkák szükségességét 10—15.000 kilométerrel elodázza. Tehát nagymérvű anyagkihasználást tesz lehetővé.

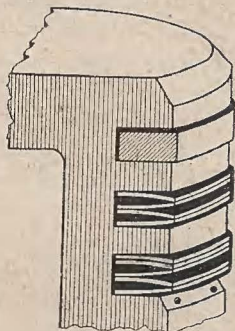


2. ábra.

Páronként összehajlóan szerelik a dugattyú hornyokba. Működés közben az összehajló lemezek (2. ábra) között olaj szorul meg. Helyes szereléssel képzett olajkamrák állandóan tárolják a kenőanyagot s az olajkamrákból történik a henger közvetlen kenése. Hideg indításkor innen már az első löketben is kap olaját a henger.

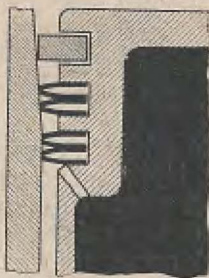
Kopott hengerek fecsérő olajfogyasztása ilyen fémszalagok alkalmazása révén 85%-kal csökken, a tökéletesebb folyadék-súrlódást azonban mégis biztosítja, mert a hornyokba szerelt lemezgyűrűk rúgózó (3. ábra) mozgást végeznek s ezáltal eset-

szerűen kenetik a henger falát. A forgattyútér olajmeny-nyisége alig fogy s csak esetenkénti olajcsere, illetve olajváltás szükséges. Szemben a szokásos, öntött gyűrűkkel, a lemezgyűrűk mindegyike független egymástól s így külön-külön is illesz-



3. ábra.

kednek a henger falához. Tányérszerű kiképzésük, működés közben oldalrúgózást eredményez. A lemezek tehát teljes lökethosszon és keresztmetszetben (4. ábra) állandóan érintik a hengert. Jól illeszkedő tömítésük megakadályozza azt, hogy olaj jusson



4. ábra.

a robbanó térbe, vagy, hogy égési termék hatoljon a forgattyútérbe. Nem keletkezhet tehát *olajitgulás* és nem válhatnak *lucskossá* a gyertyák. Következésképpen a robbanó térben sem képződhet olajszen, amitől a kenőolaj elszennyeződik és csökken a kenőképessége.

Rugalmas, tartós és törésmentes (5. ábra) a CORDS-gyűrű. Anyaga 22 féle fém ötvözete és 20%-kal lágyabb a hen-

gerfal anyagánál. Sugárirányú feszítése a kamrában megszorult olaj nyomása miatt kellő mérvű, de lemezeltsége folytán mindenestre csekélyebb, mint az öntött, vastagtestű gyűrűké és mivel egyenletes szemcsézete finomabb, lágyabb is a hengerénél, így nem keletkezhet ártalmas surlódási hő. A hengerkopás tehát jelentős mértékben, mintegy 60—80%-kal csökken. Feszítő rúgókkal szerelt dugattyúgyűrűk rohamosabb kopást okoznak.

Szerelési és illesztési szabályai a megújító üzemek rendelkezésére állanak. Helyszűke miatt el kell tekintenünk részletes ismertetéstől.

A megújító műhely munkálatok gyakori esete, hogy a szerelő szakközeg tétován áll a munka módjának megválasztá-



5. ábra.

sával szemben. A szerelői feladatok ama határ esetei ezek, ahol a természettudományilag tájékozott vezető szakközeg közreműködése nélkülözhetetlen. A szerelő szakma fejlődését a módszeres kísérletekkel kikutatott és elméletileg is alátámasztott *illesztés tudományának* a közkinccsé válása biztosítja.

Általában szabály az, hogy az alkatrészeket, gépelemeket úgy kell szerelni, hogy azok mértékadó üzemviszonyaik között legyenek majd helyes működésűek.

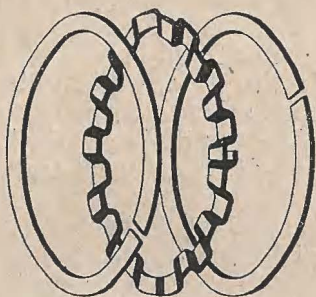
Látjuk, van e szakmának olyan területe, ahol a *rejtett tartalék* még föltárásra vár, anyaggazdálkodásban és szakoktatásban egyaránt. A 6. ábra oly korszerű dugattyúgyűrűt mutat be, mely magába foglalja a sűrítő-, a lehúzó- és az áteresztő gyűrűk képességeit.

Szakközegképzés számára a szerkezettan tanításain túlmenően *üzemtanilag* szükséges ismertetni a gépet, mert a gép

több, mint részeinek az összege. Alkatrészein, szerkezetein, készülékein és berendezésein fölül sokféle üzemanyag (víz, olaj, levegő, áram és áramlé, tüzelőszer, fékanyag és kenőcs) tartozik a géphez; főképpen pedig üzemi tulajdonsága, viselkedése és működési körülményei jellemzik a gépet. Ismeretes, hogy határozott üzemi körülmények szükségesek a gép kifogástalan működéséhez. Akár üzemi hőmérséklete, akár a tüzelőszer vagy kenő anyaga nem felel meg, üzemi rendellenesség lép föl.

Szükséges a működő gép igényeinek a felismerése és e felismert igényeknek már a szereléskor való szakszerű kielégítése.

Dolgozatunk bepillantást vetett abba az egyre terebélyesedő iparágba, amely mennyiségre és minőségre nézve máris számottevő műszaki erőket foglalkoztat. Képzésére, intézményes



6. ábra.

fejlesztésére azonban éppen mértékadó fokón hiányzik tanácsadó szerv és irodalom. Hisszük, hogy az egyre sürgetőbb takarékosági kényszer és az úttörő munkában rejlő szépség hatására mérnökségünk figyelme fokozottabb érdeklődéssel fordul a magyar műszaki működés eme mostohán támogatott területe felé.

Leszűrhető javaslattal is szolgál üzemtani fejtegetésünk. Rámutattunk ama mértékadó *különbségre*, mely a polgári, meg a honvédségi gépjármű-üzemelés között fennáll. Tábornyszerű viszonyok között az ismertetett CORDS-gyűrűk gyors, hálás és föltétlenül műszaki értékű megújítást eredményeznek. Szükséges tehát a piacon még szokatlan és idegen Cords-gyűrűknek a honvédségi javító műhelyek felé való terelése, illetve azoknak biztosítása a tábornyszerű megújítások távolibb céljai számára.

Szilvay Géza mérnök őrnagy.

A lóval való bánásmód menetek alatt és beszállásoláskor

Lovaink menetek végrehajtása közben és gyakorlatok idején vannak a legjobban igénybevéve. Eppen ezért minden parancsnoknak, lovasnak, hajtónak és málhásállat vezetőnek ilyenkor még fokozottabb mértékben kötelessége a lovak teljes munkaképességét megőrizni és fokozásáról gondoskodni. Alapevül szolgáljon, hogy lovainktól csak annyit követeljünk, amennyit azok teljesíteni is tudnak. Ezt sokan hajlamosak figyelmen kívül hagyni és a lóval versenyre akarnak kelni gyorsaság és teherbírás tekintetében a gépjárművekkel. Természetes, hogy ennek következménye a lóállomány oknélküli és időelőtti hasznavehetetlenné válása. Lovainktól az (alábbi menetteljesítményeket követelhetjük meg:

a) Szakaszerejű járőrnél nagyobb lovaségségek részére
lépésben óránként 4,
ügetésben óránként 8,
naponta 30—50 km-es teljesítményt szabad és kell követelni. Járőrök ennél sokkal nagyobb napi teljesítményre képesek, de ezt nem a lépés és ügetés ütemének fokozásával, hanem azzal érik el, hogy vágtazzanak, ahol csak lehet, mert ez a lovakat is üdíti.

b) Kocsioszlop erejű fogatolt egységek menetteljesítménye:
óránként üresen lépésben: 6 km,
óránként üresen lépés és ügetésben: 8 km,
óránként megrakva: 4—5 km,
naponta üresen lépés és ügetésben: 40 km,
naponta (megrakva) 25—30 km.

Elv: Megrakva csak lépésben meneteljen, tehát ügetésben nem!

Egyes megrakott járművek ennél nagyobb napi teljesítményre is képesek, de ezt lehetőleg ne ügetéssel érik el, hanem a menetidő meghosszabbításával.

Málhásállatoszlop erejű málhásállat egységek menetteljesítménye:

óránként (megrakva) 4 km,
naponta (megrakva) 20—25 km.

Elv: Menetteljesítménye úgy oszlopban, mint egyébként is ugyanannyi, mint a gyalogosé. Csak lépésben meneteljen, tehát ügetésben nem!

Nagyobb egységektől nem szabad fentieknél többet követelni. Ez a legtöbb, amit rátermelt pk. kezében és tökéletes me-

nettechnikával, valamint menetfegyelemmel elérhetnek anélkül, hogy lóanyaguk tönkremenne. Ezt a teljesítményt is 3—4 hétig lehet követelni egyfolytában, 1—2 napos pihenők mellett. Ezek a pihenők csak a lovaknak jelentenek pihenést, az embereknek ápolási és anyagkarbantartási tevékenységet jelentenek.

Természetesen szükség esetén ennél nagyobb menetteljesítmények is elérhetők (pl. fogatolt kocsioszlopnál megrakva napi teljesítményként 40 km), de ilyen követelményt csak kivételes esetekben támasszunk. Az országos járművek átlagos teherbírása 5 q.

A meneteket úgy kell megtervezni, hogy az új szálláskörletbe ne sötétben érkezzünk, inkább az indulás időpontját tegyük a sötétség idejére. Ilyen korai indulás, vagy éjjeli menetek előtt gondoskodjunk lovaink pihenéséről. Mindig adjunk kellő időt a lovak reggeli etetésére és itatására. Indulás előtt a parancsnok közegeivel ellenőriztesse a nyergelést, szerszámozást és málházást, ezenfelül a patkolást is. Az észlelt hibákat azonnal ki kell küszöbölni.

A túlságosan korai gyülekezést és várakozást, valamint hosszadalmas vizsgálgatást azonban kerüljük, mert ez felesleges fárasztása embernek és lónak egyaránt.

Elinduláskor — és időnkint menetközben is — minden lovas a nyeregkápa alá nyúlva ellenőrizze, hogy testsúlya alatt a nyereg nem került-e túl közel a marhoz, ami martörést okozna. A legkisebb bajt is átnyergeléssel kell megszüntetni.

Lovasegységek helyes menetelésének titka a helyes menettechnika és a tökéletes menetfegyelem. Szakaszonként 100 m, századonként 2—500 m távközt tartsunk, s ha lehet, a rajok között is engedélyezzünk 50 m távközt. Csapattesteket minél távabb távközre zárkoztassunk. Lovasok az út két oldalán, a padkán meneteljenek. Az így tagozott egyes csoportok ki tudják egyenlíteni a menetütembeli eltéréseket és pl. egy lyukas hídon egymásután tudnak lépésbe esni és utánna azonnal ismét ügetni, míg felzárkózott egységekben ilyesmi torlódást idéz elő, ami a lovascsapatot jobban kifárasztja, mint a hosszú menet. Az egységek menetütembeli eltéréseinek ügyes kiegyenlítésére azonban csak rátermett pk. kemény kézben levő, gondosan kiképzett egysége képes.

Fogatolt járművek egyenletes, folyamatos ütemben meneteljenek. Megrakott országos járművek csak lépésben, üresen, azonban jó utakon kivételesen ügetésben is mozoghatnak.

Lovasok, lovasalakulatok, üres fogatolt oszlopok, felváltva lépésben és ügetésben meneteljenek. Az út-, idő- és terhelési vi-

szonyokhoz mérten 3—5 km, ügetés után kb. 1 km lépésbeni menetet iktassunk be. Hosszabb menetek esetén lépés helyett a lovasok szálljanak lóról, az ilyen gyaloglások a lovast és lovat egyaránt felfrissítik. Sebes ügetést sohase használjunk, helyette inkább rövid távolságokon vágásban haladjunk. Kemény, vagy vizenyős talajon, szántásban vágózni tilos.

A szálláskörlet elhagyása után körülbelül 30 perc múlva tartsunk 10 perces rövid pihenőt, amelyet a nyergelés, szerszámozás és málházás megigazítására kell felhasználni. Hosszabb meneteknél, ezenkívül nagy melegben 1—2 óránként, éjjeli meneteknél még ennél gyakrabban is tartsunk 5—10 perces rövid pihenőket, amikor a lovasok és hajtók a szerszámzatbani és patkolásban előforduló rendellenességet szüntessék meg.

Átnyergelések előtt száron vezetve, lóról szállva meneteltesünk 10—20 percet. A lovak izzadt háta szellőzik, mert lórólugrás után azonnal, menetközben megeresztettük a hevedereket, — az emberek elzsibbadt lába pedig friss vérkeringést kap, felüdül.

Ha a menettávolság 40 km.-nél, vagy menetidőben számítva 8 óránál több, a menet nagyobbik felének megtétele után hosszú pihenőt tartunk. Időtartama: 2 óra. Célja: pihentetés és ellátás. Kisebb meneteknél is, ha az étkezés, etetés, itatás úgy kívánja, tarthatunk hosszú pihenőt, melynek időtartama 1—2 óra. A hosszú pihenőt mindig használjuk fel itatásra, átnyergelésre, a szerszámzat, patkolás ellenőrzésére és megigazítására. A hevedert ilyenkor mindig eresszük meg, esetleg nyergeljünk le és fogjunk ki.

Nehéz terepen valamennyi lovas, hajtó szálljon lóról vagy járműről és nehéz útrészeken, például meredek helyeken, emberi erővel is segítsék a járműveket. Ha ez sem segítene, a kettes fogatú járművek előfogatolása lesz célravezető. Lejtőn lefelé haladva a járműveket fékezzük be annyira, hogy a lovak azért húzásban maradjanak. Fékberendezés hiján szükség-fékeket (kerékkötő, lánc, kötél, dorong) alkalmazzunk.

Lefelé, valamint erős emelkedőknél mindig gyalogmenetben vezettessük a lovakat.

Menetközben megbetegedett, sérült és menetképtelenné vált lovainkat a legközelebbi községi előljárósnak, — ahol honvéd állomásparancsnokság van, — ott ennek kell okmányváltással átadni további gyógykezelésre. Az így leadott lovak nevét, a leadás helyét és okát be kell jelenteni az illetékes magasabb parancsnokságnak, hogy az a ló további ellátásáról gondoskodhassék.

Sohasem feledkezzünk meg arról, hogy menetközben is kell időt szakítani az etetésre és itatásra, — lehetőleg a hosszú pihenő alatt.

Ilyenkor a szemes takarmányt zacskóból, esetleg ponyváról tessük. Fogatolt járműveknél célszerű fából készített etető-vályúból etetni, amit saját műhelyben elő lehet állítani. A földre, pokrócra szórt zab csak elpöcsékolódik, a pokróc tönkre megy. A szalastakarmányt a földről tessük. Nyáron, nagy melegben, minden alkalmat ragadjunk meg az itatásra, de a fertőző betegségek elleni védekezés szempontjából mindig kerüljük az útmenti itató vályukból való itatást, lehetőleg saját itatóvedreinket használjuk.

Melegben itassunk ahányszor csak lehet. Túlhideg vízbe dobjunk pár szál füvet, szénát, vagy hagyjuk a zablákat a szájakban, — mindenképpen azonban azonnal folytassuk a menetet itatás után.

Nagyobb menetek után adjunk időt és alkalmat lovainknak a kellő pihenésre és bőséges táplálkozásra, mert csak így tudjuk fenntartani nagy menetteljesítmények esetén is jó erőállapotukat.

Az új szálláshelyre való beérkezés után gondoskodjunk lovaink elhelyezéséről. A lovasok, hajtók, lóápolók éppúgy, mint a parancsnokok, állatorvosok és patkolószaki tiszthelyettesek addig nem pihenhettek le, míg lovaikat el nem helyezték és át nem vizsgálták.

Kedvező időjárás esetén, — tél kivételével —, lovainkat ne istállóban szállásoljuk el, hanem csak arra törekedjünk, hogy az eső elleni védelemre fedél legyen fölöttük. Csűrök, pajták, kocsiszínek, ponyvatető, szükség esetén lombátor is alkalmasak erre a célra. Szabadban táborozáskor, ha a fák károsodása nélkül lehetséges, — erdőben helyezzük el lovainkat. A tábor helyét mindig víz közelében válasszuk ki. Igen fontos, hogy a lovak száraz talajon álljanak, ezért a vizenyős, mély területeket, völgyeket kerüljük és mindig gondoskodjunk megfelelő aljazatról. Lehetőleg szalmát használjunk, de e helyett száraz gaz, falevél, moha, vékonygallyak, nád is megfelel, mert a ló le tud feküdni és pihenni. Aljzat nélküli helyen, sárban álló ló sohasem pihen, emellett lábmegbetegedések (csüdsömör) is keletkeznek.

Több napon át tartó táborozásnál ne kössük lovainkat kocsikhoz, hanem az összetartozó részlegek számára egy csoportban készítsünk nyersrudakból lóállásokat. Ez az ápolás, etetés, itatás végrehajtását és ellenőrzését megkönnyíti, ezenfelül

a könnyebb biztosítást és a menetkészültség gyors elérését is elősegíti.

A parancsnokok, állatorvosok és patkolószaki tiszthelyetesek táborozáskor különösen nagy gondot fordítanak a minél gyakoribb ellenőrzésre. A heti lóvizsgát minden körülmények között meg kell tartani és azon legalább két hetenként állatorvos is legyen jelen. Csak állandó gondoskodással és ellenőrzéssel tudjuk lóállományunk erőállapotát és egészségét fenntartani. Táborozáskor is naponta végre kell hajtani a rendszeres lóápolást, a lótisztítószereket (kefe, vakaró, fakés, patazsír), tehát gyakorlatokra is vigyünk magunkkal.

Nyári melegben fűrösszük meg gyakran lovainkat, de legalább vízbe állítással áztassuk lábukat. Száraz, meleg időben a patát 2—3 naponként csapjuk be nedves anyaggal, így gondoskodjunk puhításáról, viszont nedves időben a szárazra törült patát hetenként 2—3-szor zsírozzuk be. Erre a célra csak patazsírt használjunk. Gépolaj, petróleum, nyersvazelin használata káros. A patkolást minél gyakrabban ellenőrizzük, idejekorán újítsuk meg, a hiányokat (pl. patkósarok) azonnal pótoljuk.

Táborozáskor a fertőzőbeteg lovak részére mindig jelöljük ki a táborozási helytől távolabb eső, lehetőleg zárt helyiséget.

Beteg, sérült lovak gyógykezeléséről azonnal gondoskodjunk.

Mivel fokozottabb igénybevételkor a lovak erőállapota mindig változik, a menet megkezdése előtt, valamint a rövid és hosszú pihenőknél a lovasok és hajtók győződjenek meg a lófűlszerelés és szerszámzat helyes felillesztéséről, a parancsnokok pedig ezt minél gyakrabban ellenőrizzék, mert csak így kerülhetjük el a nyomásokat és egyéb sérüléseket.

Ha lovainktól csak annyit követelünk, amennyit azok teljesíteni tudnak, ha etetésükről, itatásükről, elhelyezésükről és ápolásükről mindenkor lelkiismeretesen gondoskodunk, akkor erejüket és munkakészségüket fenntartjuk, egészségüket és épességüket megőrizzük így a csapat menetképességét is biztosítjuk. Lovaink épésben tartása nemcsak katonai érdek, hanem kötelességünk népünkkel szemben is, amely a sokmillió értékű lóállomány megőrzését és ép állapotban való megtartását ránk bízta.

Élelmezési rovat vezetőjének közlései:

A H. M. kiadta a „Gazdászat közigazgatási segédlet II. Rész”-t, mely többek között a G—2. és G—7. Ut-okat is tartalmazza. Az esetleges észrevételeket és korszerűsítési javaslatokat a Honvédség Hadszolgálati Akadémia pk. címére kérem beküldeni (Budapest, 62. Postafiók 447.).

„Havi étrend” címén új fogalmat vezetünk be a közétkezési gondolkodásba (Gkig. Segédlet II. R. 20. old.). Így neveztük el azt az általános élelmezési tervét, amelyet a kéb. a legénység kívánalmainak lehető figyelembevételével, az orvos szakvéleményének meghallgatásával havonta, mint *követelményt* állít össze. Ez tehát felsorolja azokat az ételeket, amelyeket a kérdéses hónapban az élelmezési idény (zöldfőzelék, gyümölcs stb.) figyelembevételével adni tervezünk és esetleg azt is, hogy hetenként hányszor, mely étkezéshez (reggelire, uzsonnára, ebédre, vagy vacsorára) tervezzük kiadni. A „Havi étrend” adta keretekben az élelmezőtiszt a jó, bő és tápláló élelmezés érdekében a mindenkori tényeges piaci helyzethez és körülményekhez rugalmasan alkalmazkodva állítja össze a *heti étlapot*.

Bodrossy Erik hbs. ezds.

Szerkesztői üzenetek

A Honvédelmi Minisztérium Anyagi Főcsoportfőnöksége az anyagi szolgálattal dolgozó bajtársak részére havi folyóiratot indított „Anyagi értesítő” címmel.

A folyóirat célja gyakorlati tanácsokkal elősegíteni a tervszerű, hasznos, takarékos anyaggazdálkodást és anyagkezelést. Célunk elérése érdekében felhívjuk a folyóiratunkat olvasó összes bajtársakat, hogy lapunk szerkesztésében tevékenyen vegyenek részt. Szakmai ismereteiket és tapasztalataikat cikkek formájában bocsássák az „Anyagi értesítő” rendelkezésére. A cikkek rövidek, tömörek és könnyen érthetők legyenek. Főleg gyakorlati kérdésekkel foglalkozzanak. Katonai rövidítések használhatók.

A kidolgozott munkákat írógéppel, a lapnak csak egyik oldalára írják. Egy kézirat terjedelmének felső határa 3 gépírt oldal, irodai íven, 30 sorral és 3 cm lapszélességgel. A közölt cikkek szerzőit gépírt oldalanként 10 Ft tiszteletdíjjal jutalmazzuk.

Kívánatos a kéziratokhoz ábrák, fényképek, vázlatok, vagy rajzok mellékelése. Ezek oly kivitelben készítenők, hogy lenyomatot (klisé) lehessen róluk előállítani. Vázlatok fehér papíron vagy oleátán tussal rajzolandók meg.

A szerkesztőség szívesen fogad mindennemű tanácsot, kívánságot, ötletet vagy javaslatot és ezeket a lehetőséghez képest figyelembe veszi, illetve teljesíti.

Rendelkezésre állunk ezenkívül a honvédelmi szolgálattal kapcsolatos olyan szakmai kérdések megválaszolásával is, amelyeknek elintézése nem a szolgálattal tartozik.

